

Subnational Business Ready u Europskoj uniji 2024.: **HRVATSKA**

WORLD BANK GROUP
Development Economics | Global Indicators

**SUBNATIONAL
BUSINESS READY**

Financirano sredstvima

© 2024. Međunarodna banka za obnovu i razvoj / Svjetska banka
1818 H Street NW, Washington, DC 20433
Telefon: 202-473-1000; Internet: www.worldbank.org

Neka prava pridržana
1 2 3 4 19 18 17 16

Ovaj dokument izradilo je osoblje Svjetske banke uz vanjske suradnike. Nalazi, tumačenja i zaključci izraženi u ovom dokumentu ne odražavaju nužno stajališta Svjetske banke, njezina Odbora izvršnih direktora ili vlada koje oni predstavljaju. Svjetska banka ne jamči točnost podataka uključenih u ovaj dokument. Granice, boje, denominacije i druge informacije prikazane na bilo kojoj karti u ovom dokumentu ne impliciraju nikakvo stajalište Svjetske banke o pravnom statusu bilo kojeg područja ili potvrdu ili prihvaćanje tih granica. Sve karte u ovom izvješću izradila je Kartografska jedinica Grupe Svjetske banke.

Ništa u ovom dokumentu ne čini niti se može smatrati ograničenjem ili odricanjem povlastica i izuzeća Svjetske banke, a koje inače pripadaju Svjetskoj banci.

Podrška Europske komisije za izradu ove studije ne podrazumijeva odobravanje njezinog sadržaja koji odražava samo stavove autora te se Europska komisija ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Prava i dozvole

Ovaj je dokument dostupan na temelju licence *Creative Commons Attribution IGO 3.0 (CC BY 3.0 IGO)* <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/igo/>. Na temelju licence Creative Commons Attribution smijete kopirati, distribuirati, prenositi i prilagoditi ovaj dokument, uključujući u komercijalne svrhe, pod sljedećim uvjetima:

Imenovanje—Molimo da ovaj dokument citirate kako slijedi: Svjetska banka. 2024. *Subnational Business Ready u Europskoj uniji 2024.: HRVATSKA*. Washington, DC: Svjetska banka. Licenca: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO.

Prijevod—Izrađujete li prijevod ovog dokumenta, molimo da uz imenovanje navedete sljedeće ograničenje odgovornosti: *Ovaj prijevod nije izradila Svjetska banka i ne bi se smio smatrati službenim prijevodom Svjetske banke. Svjetska banka nije odgovorna ni za kakav sadržaj ili pogrešku u prijevodu.*

Prilagodbe—Ako prilagođavate ovaj dokument, molimo da uz imenovanje navedete sljedeće ograničenje odgovornosti: *Ovo je prilagodba izvornog dokumenta Svjetske banke. Stajališta i mišljenja izražena u ovoj prilagodbi isključiva su odgovornost autora prilagodbe i Svjetska banka ih nije potvrdila.*

Sadržaj trećih strana—Svjetska banka nije nužno vlasnik svake komponente sadržaja ovog dokumenta. Svjetska banka stoga ne jamči da se korištenjem pojedinačne komponente ili dijela ovog dokumenta u vlasništvu treće strane ne krše prava tih trećih strana. Isključivo Vi snosite rizik od tužbe koji proizlazi iz takve povrede. Ako želite ponovno koristiti komponentu ovog dokumenta, Vaša je odgovornost odrediti je li potrebno dopuštenje za to ponovno korištenje te dobiti dopuštenje vlasnika autorskog prava. Primjeri komponenti mogu uključivati, ali nisu ograničeni na tablice, slike ili fotografije.

Sve upite u pogledu prava i licenci potrebno je uputiti na adresu World Bank Publications, The World Bank Group, 1818 H Street NW, Washington, DC 20433, USA; e-pošta: pubrights@worldbank.org

Tablica sadržaja

Predgovor	2
Zahvale	4
Sažetak	6
Metodologija	12
Ukupni rezultati	16
Zaključci iz podataka <i>Enterprise Surveys</i>	20
Pokretanje poslovanja	23
Mjesto poslovanja	26
Dozvole za gradnju	26
Okolišne dozvole	27
Prijenos prava vlasništva	28
Komunalne usluge	32
Električna energija	32
Vodne usluge	33
Internet	35
Rješavanje sporova	38
Insolventnost poduzeća	42

Predgovor

U svijetu oslabljenog poslovnog rasta, nezaposlenosti i višestrukih socioekonomskih kriza, značaj razumijevanja i poboljšanja poslovne klime se ne može dovoljno naglasiti. Pokretanje *Subnational Business Ready (B-READY)* studija odvija se u ključnom trenutku u kontekstu europskog gospodarskog krajolika – one pružaju rigorozan i sveobuhvatan pregled poslovnog okruženja u različitim regijama unutar šest država članica Europske unije: Bugarske, Hrvatske, Mađarske, Portugala, Rumunjske i Slovačke. Ova inicijativa nije samo analitička – ona je temeljno transformativna, s ciljem kataliziranja reformi politika i osnaženja privatnog sektora iskorištavanjem različitih regionalnih prednosti unutar Europske unije.

Učinkovita suradnja između Svjetske banke i Europske komisije, posebno Glavne uprave za regionalnu i urbanu politiku (GU REGIO), bila je ključna u pružanju potpore državama članicama u postizanju kohezivnih ciljeva politike. Ova suradnja također je generirala globalno relevantne analitike i prelijevanja znanja. Pokretanje ovih *Subnational B-READY* studija temelji se na prethodnim studijama koje je financirala GU REGIO, u kojima je između 2017. i 2022. uspoređeno 115 lokacija u 16 država članica.

Predanost Svjetske banke promicanju gospodarskog razvoja i ublažavanju prepreka koje ometaju rast privatnog sektora usko je usklađena s ciljem eliminiranja siromaštva na planetu pogodnom za život. To je odraženo u metodičnom pristupu *Subnational B-READY* tima – analizi i usporedbi poslovnog okruženja na lokalnoj razini radi poticanja održivog i uključivog gospodarskog rasta. Uključivanjem aspekata ekološke održivosti u svoje procjene, *Subnational* projekt izravno podupire mandat Grupe Svjetske banke za planet pogodan za život. Uz neprestanu potporu Europske

komisije, projekt pruža pregled regulatornih procesa zemalja, naglašavajući regionalne varijacije u poslovnim regulativama i njihovu praktičnu provedbu. *Subnational* studije pružaju puteve za razvoj učinkovitih regulatornih okvira i poboljšanih administrativnih procesa koji su ključni za gospodarsku otpornost i rast.

Usredotočenošću na niz tema, uključujući pokretanje poslovanja, mjesto poslovanja, komunalne usluge, rješavanje sporova i insolventnost poduzeća, *Subnational* projekt osigurava sveobuhvatnu procjenu čimbenika koji utječu na poslovnu klimu. Olakšavanje pokretanja poslovanja ključno je za otvaranje radnih mjesta i gospodarski rast, uz jednostavne procese registracije i transparentnost koja štiti poslovni integritet. Osigurana vlasnička prava i učinkovito upravljanje zemljištem promiču ulaganja i tržišnu učinkovitost, dok pouzdani okolišni okvir za gradnju štiti javnost i osigurava održivost. Pouzdane komunalne usluge, osobito električna energija i vodne usluge, od ključne su važnosti za poslovanje i profitabilnost. Učinkovito rješavanje sporova i snažni pravosudni sustavi potiču ulaganja pružanjem pravovremenih i troškovno učinkovitih procesa. Naposljetku, pouzdani okviri za insolventnost poduzeća ključni su za gospodarsku stabilnost, otpornost i očuvanje radnih mjesta. Razumijevanje i optimizacija tih područja ključni su za stvaranje okruženja pogodnog za održivo i uključivo poslovanje.

Uz to, zahvaljujući suradnji unutar *Subnational B-READY* studija koje se provode u skladu s prioritetima nacionalnih i lokalnih vlasti jamči se da su spoznaje iz studija relevantne i provedive. Ovaj angažman dokaz je zajedničke predanosti različitih razina vlasti poboljšanju poslovne prakse za pojačan gospodarski učinak.

Kako se ove procjene razvijaju, njihov zadatak nadilazi utvrđivanje razlika - cilj je usmjeriti tvorce politika i poticati dijalog između lokalnih i nacionalnih vlada i privatnog sektora. Razmjena najboljih praksi i uspješnih priča namijenjeni su poticanju inovativnih i učinkovitih reformi u svim regijama, time uspostavljajući presedan za buduća gospodarska poboljšanja.

U suštini, *Subnational B-READY* studije za ovih šest zemalja predstavljaju više od pukih izvješća – ona su vodič k pametnijim, učinkovitijim politikama koje osnažuju društva i potiču značajan gospodarski rast. Uvjereni smo da će uvidi iz ovih procjena biti katalizator za znatne korake u razvoju privatnog sektora i donošenju ekonomskih politika na regionalnoj i nacionalnoj razini.

Izražavamo najdublju zahvalnost svim kontributorima, partnerima i dionicima, čija su stručnost i nepokolebljiva predanost bili ključni u oblikovanju ovih sveobuhvatnih studija. Vaš kontinuirani angažman i pronicljive povratne informacije ključni su za napredak naše misije poboljšanja poslovnih okruženja na globalnoj razini, time utirući put eri obnovljenog rasta i prosperiteta.

Norman V. Loayza

Direktor, Razvojna ekonomija

Grupa za globalne pokazatelje, Svjetska banka

Zahvale

Studija *Subnational Business Ready (B-READY)* u Hrvatskoj je provedena pod pokroviteljstvom Ministarstva gospodarstva, a financirala ju je Glavna uprava Europske komisije za regionalnu i urbanu politiku.

Ovo izvješće izradio je tim Svjetske banke pod vodstvom Juliene Vilquina i Marka Grujičića. Tim su činili Razvan Antonescu, Andrea August, Ema Banić, Tatjana Bošković, Gina Cardenas Varon, Edgar Chavez, Ana Santillana Farakos, Lilla Fordos, Maksym Iavorskyi, Mihir Nikhil Madhekar, Trimor Mici, Djordje Milošević, Andrei Moarcăș, Daša Musulin, Mădălina Papahagi, Alberto Pellicano, Tommaso Rooms, Aldo Sanchez, Ben Solis, Predrag Šutanovac, Burak Turkgulu i Veerle Verhey. Tim je zahvalan na vrijednim komentarima recenzenata iz cijele Grupe Svjetske banke. Marcel Ionescu-Heroiu, Arvind Jain, Klaus Adolfo Koch-Saldarriaga, Andres Federico Martinez, Nina Pavlova Mocheva, Sergio Ariel Muro i Pilar Salgado Otonel pregledali su cijeli tekst. Norman Loayza, Marina Wes, Goran Tinjić, Anna Akhalkatsi, Lasse Melgaard, Jehan Arulpragasam i Reena Badiani-Magnusson pružili su smjernice i vodstvo. Giovanni Bo, Alina Gres, Corina Grigore, Irina Koval, Monique Pelloux, Julie Biau i Serge Randriamiharisoa pružili su vrijednu pomoć i komentare u različitim fazama projekta.

Izvješće su uredili Matt Zoller, Deviah Machimanda Appaiah, Charles Hagner i Susan Boulanger; izgled je djelo Luis Liceaga.

Tim projekta *Subnational B-READY* posebno zahvaljuje na projektnoj potpori pet hrvatskih gradova, Ministarstva zaštite okoliša i zelene tranzicije, Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Ministarstva prostornoga

uređenja, graditeljstva i državne imovine, Hrvatske javnobilježničke komore, Stalnog arbitražnog sudišta pri Hrvatskoj gospodarskoj komori, Trgovačkih sudova u Osijeku, Rijeci, Splitu, Varaždinu i Zagrebu, Zemljišnoknjižnim odjelima Općinskih sudova u Rijeci, Splitu, Varaždinu i Zagrebu, Državne geodetske uprave, Financijske agencije, Hrvatske regulatorne agencije za mrežne djelatnosti, Hrvatske energetske regulatorne agencije, Hrvatskih voda, HEP ODS (Elektroprimorje Rijeka, Elektroslavonija Osijek, Elektrodalmacija Split, Elektra Varaždin, Elektra Zagreb), Vijeća za vodne usluge, Vodoopskrbe i odvodnje Zagreb, Varkoma Varaždin, Vodovoda i kanalizacije Rijeka, Vodovoda i kanalizacije Split te Vodovoda Osijek.

Prikupljanje podataka provedeno je u suradnji s Odvjetničkim društvom Hanžeković & Partneri i Best Advisory d.o.o. Studiji je doprinijelo više od 200 poslovnih savjetnika, inženjera, odvjetnika, arhitekata, građevinskih stručnjaka, pružatelja komunalnih usluga, javnih službenika, sudaca i ovršitelja. Tim želi izraziti posebnu zahvalnost državnim i lokalnim javnim službenicima te pravosudnim djelatnicima koji su sudjelovali u projektu i koji su dali komentare tijekom konzultacija i revizije podataka.

Subnational B-READY je djelo Ureda potpredsjednika za razvojnu ekonomiju (DECVP), pod vodstvom Indermita Gilla, višeg potpredsjednika i glavnog ekonomista Grupe Svjetske banke. Projekt *B-READY* smješten je u Grupi globalnih pokazatelja, Razvojna ekonomija (DECIG), a nadzire ga Norman Loayza (direktor DECIG). *Subnational B-READY* projekte provodi tim pod vodstvom Mădăline Papahagi (viša specijalistkinja za privatni sektor, DECSN) i Valentine Saltane (rukovoditeljica, DECSN), u suradnji s drugim DECIG jedinicama (*Business Ready*, pod vodstvom

Valerie Perotti i *Enterprise Analysis*, pod vodstvom Jorgea Rodrigueza Meza).

Enterprise Analysis tim prikupio je sve *B-READY* podatke na razini društava kroz provedbu proširenih *Enterprise Surveys* upitnika i pružio neprocjenjive savjete za dizajniranje upitnika i razvoj pokazatelja. Ovaj tim predvodi Jorge Rodriguez Meza (rukovoditelj) i čine ga Gemechu Aga, Nesma Ali, David C. Francis, Norma Janeth Gomez Caceres, Caroline Gomes Nogueira, Arvind Jain, Filip Jolevski, Nona

Karalashvili, Hibret Maemir, Eugenia Aurora Rodriguez Cuniolo, Davide Salvatore Mare, William Soh, Nazim Tamkoc, Kohei Ueda, Domenico Viganola, Rose Wairimu Gachina i Joshua Wimpey.

Tim upućuje isprike svim pojedincima ili organizacijama nehotice izostavljenim s ovog popisa i zahvaljuje svim kontributorima *Subnational B-READY* u Europskoj uniji, uključujući one čija imena možda nisu navedena ovdje.

Sažetak

Subnational Business Ready (B-READY) u Europskoj uniji: Sveobuhvatna procjena regionalne poslovne klime

Seriya *Subnational B-READY* u Europskoj uniji (EU) je projekt koji vodi Svjetska banka u partnerstvu s Glavnom upravom Europske komisije za regionalnu i urbanu politiku (GU REGIO) s ciljem procjene i poboljšanja poslovnog okruženja u različitim regijama unutar EU-a. Ove godine *Subnational B-READY* serija obuhvaća 40 gradova u šest država članica EU-a – Bugarskoj, Hrvatskoj, Mađarskoj, Portugalu, Rumunjskoj i Slovačkoj – time obuhvativši 36 europskih regija. Ova faza dopunjuje prethodne *Subnational* studije Svjetske banke provedene u tim zemljama između 2017. i 2022. U širem smislu, ranija *Subnational* u EU izvješća procijenila su poslovna okruženja u Bugarskoj, Mađarskoj i Rumunjskoj (2017.); Hrvatskoj, Češkoj, Portugalu i Slovačkoj (2018.); Grčkoj, Irskoj i Italiji (2020.); Austriji, Belgiji i Nizozemskoj (2021.); i Danskoj, Finskoj i Švedskoj (2022.), time obuhvativši 115 lokacija u 16 država članica EU-a. Ovim studijama su uspostavljeni temelji za prepoznavanje regulatornih nedostataka i razmjenu najboljih praksi za jačanje regionalne ekonomske kohezije EU-a. U sklopu trajnih napora, tim pokreće drugi krug ocjenjivanja, koji će obuhvatiti više od 60 gradova Češke, Grčke, Irske, Italije, Poljske i Španjolske. Treći krug bi trebao započeti 2025. godine, proširujući procjenu na više država članica EU-a.

Cilj

Primarni cilj studije *Subnational B-READY* je identificirati i riješiti regionalne razlike u regulatornom okruženju i promovirati reforme koje potiču rast privatnog sektora, otvaranje radnih mjesta i održivost. Seriya *Subnational B-READY* donosi rigoroznu analizu poslovne klime na lokalnoj razini vođenu podacima, nudeći korisne uvide tvorcima politika. Ispitujući ključna područja životnog ciklusa društva – Pokretanje poslovanja, Mjesto poslovanja (uključujući Dozvole za gradnju, Okolišne dozvole i Prijenos prava vlasništva), Komunalne usluge (Električna energija, Vodne usluge i Internet), Rješavanje sporova i Insolventnost poduzeća – ovo izvješće nudi putokaz za poboljšanje administrativnih procesa i regulatornih okvira koji izravno utječu

na poslovanje na lokalnoj razini u pet hrvatskih gradova: Osijeku, Rijeci, Splitu, Varaždinu i Zagrebu.

Ciljna publika

Ova seriya *Subnational B-READY* izvješća namijenjena je širokoj publici, od državnih službenika do lokalnih vlasti, od dionika iz privatnog sektora do razvojnih agencija, tvorca politika i istraživača. Svrha ovih zaključaka je pomoći tim grupama da identificiraju najbolje prakse, smanje regulatorna uska grla i potaknu jedinstvenije i učinkovitije poslovno okruženje u regijama. Osim toga, prikupljeni podaci služe kao učinkovit alat za lokalne samouprave, omogućujući im usporedbu i praćenje uspjeha tijekom vremena u odnosu ne samo na nacionalne standarde, već i na međunarodne referentne vrijednosti. Sveobuhvatni temeljni skupovi podataka za pojedine zemlje pružaju obilne mogućnosti za daljnja istraživanja u području razvoja i rasta privatnog sektora.

Važnost regionalnih podataka

Uvid u regionalnu dinamiku omogućuje veću jedinstvenost i održivost gospodarstva u njegovom gospodarskom rastu. *Subnational B-READY* izvješća nude vladama dokaze potrebne za osmišljavanje ciljanih reformi, omogućujući regijama da poboljšaju svoju poslovnu klimu i premoste razlike u rezultatima. Ključnim zaključcima želi se potaknuti uzajamno učenje među regijama širenjem dobrih praksi uočenih u gradovima s visokom uspješnosti. Očekuje se da će takva razmjena najboljih praksi dovesti do međuregijskih poboljšanja i konačno potaknuti konkurentnost diljem EU-a.

Ističući kako postignuća tako i područja za poboljšanje, ove procjene imaju za cilj podržati tvorce nacionalnih i regionalnih politika u poticanju značajnih reformi. Na ovaj način projekt predstavlja primjer zajedničke predanosti Svjetske banke i GU REGIO-a jačanju gospodarske kohezije i otpornosti unutar EU-a putem rigorozne analize i preporuka za politike utemeljenih na dokazima.

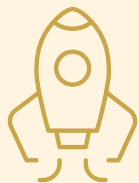
Ključni zaključci

- ▶ Svaki hrvatski grad ima prostora za poboljšanje u većini ocijenjenih tema. Primjerice, Varaždin ostvaruje vrhunski uspjeh u temi Mjesta poslovanja, ali zaostaje za drugim gradovima u Rješavanju sporova. Split je dobio višu ocjenu za Insolventnost poduzeća, dok je niži uspjeh ostvario u temi Mjesto poslovanja.
- ▶ Na temu Pokretanja poslovanja, osnivanje društva provodi se s jednakom učinkovitošću u svim ocijenjenim gradovima. Osim toga, svi gradovi postigli su ocjenu operativne učinkovitosti od 99,5 od 100 bodova. Osnivanje društva je brzo i jeftino.
- ▶ Varaždin ima najveću razliku između svoje najbolje (Pokretanje poslovanja) i najgore (Rješavanje sporova) ocjene za te teme. Podaci dobiveni kroz *Enterprise Surveys* pokazuju da više rukovodstvo društava vidi sudove kao važnu prepreku poslovanju u Varaždinu više nego u drugim ocijenjenim gradovima.
- ▶ Proces ishođenja dozvole za gradnju najučinkovitiji je u Varaždinu, gdje traje četiri mjeseca, zbog učinkovitosti u izdavanju potrebnih dozvola lokalne samouprave. Nasuprot tome, proces je najsporiji u Splitu, gdje traje gotovo godinu dana.
- ▶ Na nacionalnoj razini, 8 posto hrvatskih društava prijavilo je pristup zemljištu kao prepreku – što je znatno niže nego u nekim usporedivim zemljama poput Slovačke, Rumunjske i Portugala. Najniži postotak u Hrvatskoj zabilježen je u Zagrebu (4 posto).
- ▶ Vrijeme potrebno za proces priključenja električne energije varira. Razlike proizlaze prvenstveno iz potrebnog razdoblja čekanja za dobivanje dozvole za iskop od strane lokalne samouprave i iz završetka vanjskih radova. Dobivanje novog priključka najbrže je u Osijeku (83 dana), a najsporije u Splitu (99 dana).
- ▶ Na području komunalnih usluga ocjena Zagreba je značajno niža od ostalih gradova uglavnom zato što proces priključenja vode traje duže – 95 dana u Zagrebu, u usporedbi s 31 danom u Osijeku i 37 dana u Rijeci.
- ▶ Automatizacija sudova, osposobljavanje i specijalizacija ključni su pokretači povećanja operativne učinkovitosti postupaka vezanih uz Insolventnost poduzeća. Sudovi u kojima su ispitanici primijetili ograničeni pristup internetskoj vezi ili nedostatak informatičke opreme općenito su ti kojima je potrebno više vremena za dovršetak predmeta.
- ▶ Gradovi poput Splita izvrsni su i u vremenu potrebnom za rješavanje postupaka stečaja i predstečaja dok Zagreb ima bolji rezultat u predstečajnim nego u stečajnim postupcima zahvaljujući većoj stručnoj specijalizaciji lokalnih sudaca u pravnim i ekonomskim pitanjima. Zagreb zaostaje u pogledu operativne učinkovitosti suda, uglavnom zbog vremena koje je potrebno za prolazak kroz postupak stečaja: 40 mjeseci, što je četiri mjeseca sporije od Rijeke, drugog najsporijeg grada.
- ▶ Općenito, Stup III, koji ocjenjuje operativnu učinkovitost regulatornog okvira, uzrok je većine varijacija među gradovima, posebno na temu Insolventnosti poduzeća.

Područja za poboljšanje

Pokretanje poslovanja

Višestrukost kanala za registraciju društva u Hrvatskoj proizvela je fragmentirani proces registracije. Modernizacija hrvatskog režima registracije društva i usklađivanje s praksama i direktivama EU-a zahtijevat će integraciju različitih baza podataka, zatvaranje paralelnih online i fizičkih kanala za usluge registracije te digitalizaciju i integraciju svih postupaka registracije za sve vrste pravnih osoba u jednu platformu. Slično tome, preispitivanjem pravila za odobravanje naziva društva putem transparentnijeg procesa moglo bi se pomoći hrvatskim poduzetnicima. Nadležna tijela također bi mogla istražiti pristup kojim se vodi Portugal, gdje je unaprijed odobren popis imena dostupan poduzetnicima prije registracije.

Ostala područja za poboljšanje Pokretanja poslovanja u Hrvatskoj uključuju ukidanje zahtjeva za početnim temeljnim kapitalom za društva s ograničenom odgovornošću. Uklanjanje minimalnog zahtjeva za temeljni kapital usklađeno je s trendovima u drugim državama članicama EU-a, uključujući Belgiju, Finsku, Irsku i Nizozemsku. Druge države članice EU-a, kao što su Bugarska, Grčka i Portugal, smanjile su zahtjev za temeljnim kapitalom na manje od 0,1 posto prihoda po stanovniku.

Mjesto poslovanja

Nedavno uvedene reforme i digitalna transformacija poboljšale su javne usluge i transparentnost informacija za izdavanje dozvola za gradnju. Na primjer, modul eKonferencije u sustavu eDozvola smanjio je broj koraka potrebnih za ishođenje tih dozvola. Unatoč ovim naporima, investitori i dalje moraju čekati oko pet mjeseci od početnog zahtjeva za izdavanjem dozvola za gradnju do primitka, i u prosjeku oko dva mjeseca od početnog zahtjeva za uporabnu dozvolu do primitka, uglavnom zbog zaostataka u općini. Iz tog razloga, Hrvatska bi mogla razmotriti uvođenje brzog postupka za dodatnu naknadu. Novi propisi mogli bi uspostaviti različite razine provjere, a time i različitog trajanja za različite razine složenosti. Austrijski glavni grad Beč implementirao je pojednostavljene,

brze procese izdavanja dozvola za gradnju za jednostavnu niskorizičnu gradnju. Ovaj proces omogućuje investitoru da započne gradnju mjesec dana nakon podnošenja zahtjeva ako nadležno tijelo za gradnju nije navelo da se primjenjuju standardni postupci obrade dozvola.

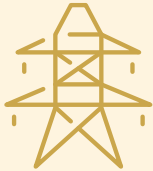
Još jedno rješenje za povećanje učinkovitosti bilo bi ulaganje u poboljšanje metodologije tijeka rada i internih IT procesa kako bi se definirala preraspodjela i zapošljavanje osoblja za obradu prijave. Poboljšanje procesa izdavanja dozvola za gradnju moguće je zapošljavanjem većeg broja novih kvalificiranih stručnjaka koji će se specijalizirati za rad na konkretnim koracima u procesu izdavanja dozvola. Ostala područja poboljšanja uključuju unapređenje prostornog planiranja Hrvatske integracijom modula ePlanovi i eRežimi. Značajke modula ePlanovi za izradu službenih karata prostornih planova poboljšat će odluke o planiranju, osigurati automatiziranu kontrolu uvoza podataka u skladu s unaprijed utvrđenim pravilima i prijaviti pogreške koje je potrebno ispraviti. Modul eRežimi omogućio bi izradu planova u stvarnom vremenu za svu infrastrukturu ispod i iznad zemlje, čime bi se omogućilo uvođenje politike da se radovi kopanja za komunalnu infrastrukturu izvode samo jednom. Ovi bi razvojni koraci mogli poboljšati učinkovitost i standardizaciju procesa dobivanja dozvola dok se kreću prema potpunoj digitalizaciji.

Hrvatska bi mogla razmotriti razvoj i implementaciju sveobuhvatne online platforme koja bi modernizirala i pojednostavnila proces izdavanja okolišnih dozvola. Novi digitalni sustav mogao bi biti osmišljen tako da zamijeni trenutačnu metodu prijave papirnatim putem i uvede učinkovitost u obradi dozvola. Oslanjajući se na uspješne modele, Hrvatska bi mogla imati koristi od usvajanja potpuno integrirane online platforme za izdavanje okolišnih dozvola slične portugalskom SILiAmb sustavu koji uključuje cijeli niz online funkcionalnosti koje pojednostavljavaju proces izdavanja dozvola i poboljšavaju angažman dionika. Nadalje, zemlja bi mogla poduzeti dvojnju strategiju za povećanje učinkovitosti postupaka izdavanja okolišnih dozvola povećanjem jasnoće pravnih normi i jačanjem kapaciteta državnih službenika kroz kontinuirane programe obuke.

Kako bi se dodatno unaprijedilo upravljanje zemljištem i prijenos nekretnina u Hrvatskoj, u zemljišnim knjigama mogao bi se uspostaviti poseban namjenski mehanizam obeštećenja. Osim toga, zemljišnoknjižni odjeli opterećeni zaostacima mo-

gli bi razmatrati dijeljenje dijela radnog opterećenja s manje opterećenim odjelom. Naposljetku, nadležna tijela mogla bi povećati transparentnost sustava zemljišne administracije objavljivanjem i ispunjavanjem standarda usluge kako u zemljišnim knjigama tako i u katastru, kao i izradu statistika o sporovima vezanim uz nekretninu i vremenu koje je bilo potrebno za njihovo rješavanje.

Komunalne usluge

Kako bi se unaprijedila usluga opskrbe električnom energijom u hrvatskim gradovima, jedno od mogućih poboljšanja mogla bi biti zamjena Potvrde o uporabljivosti izvedene električne instalacije s Obavijesti o sukladnosti za opskrbu električnom energijom.

Iako je osiguranje sigurnosti i kvalitete električnih instalacija od presudne važnosti, to je moguće postići bez nametanja dodatnih prepreka za ishođenje novih priključaka. U drugim državama članicama EU-a, kao što su Danska i Njemačka, propisi omogućuju izvođačima unutarnjih instalacija podnošenje certifikata koji osigurava kvalitetu i sigurnost bez potrebe za inspekcijom treće strane. Također, učinkovitost online platforme koja se koristi u Hrvatskoj mogla bi se poboljšati jer mnogi korisnici i dalje preferiraju opciju podnošenja zahtjeva za priključenje e-poštom ili papirnatim putem zbog nedostatnog poznavanja platforme. HEP (Hrvatska elektroprivreda) kratkoročno bi mogao povećati učinkovitost određivanjem jedinstvene kontaktne točke kako bi se korisnicima pomoglo tijekom cijelog procesa priključenja, osiguravajući učinkovitu komunikaciju. Dugoročno bi hrvatski gradovi mogli slijediti pristup koji je usvojila Nizozemska, gdje centralizirana platforma omogućuje online zahtjeve za različite komunalne priključke. Ovaj centralizirani sustav bi pojednostavio procese izdavanja dozvola, uskladio lokalne i nacionalne zakone te promicao učinkovitost.

Hrvatski gradovi mogli bi povećati učinkovitost i transparentnost ishođenja dozvola za iskop integriranjem lokalnih vodoopskrbnih sustava s nacionalnom platformom eGrađevinska dozvola. Ova mjera bi bila korisna za gradove kao što je Zagreb, gdje ishođenje dozvole za iskop od strane lokalne samouprave traje mjesec dana. Tehnološka rješenja, zajedno s kampanjama podizanja svijesti korisnika i mehanizmima za rješavanje problema u stvarnom vremenu, pokazala su se vrlo učinkovitim u ublažavanju kašnjenja. Nadalje, ova bi rješenja mogla olakšati prikupljanje podataka kako bi se utvrdili glavni uzroci kašnjenja. Uvođenje sustava za praćenje prijave bila bi jednako ključna u pojednostavljenju procesa. Gradovi u Hrvatskoj

mogli bi slijediti primjer Rijeke, gdje ishođenje dozvole za iskop za priključenje na vodovodnu mrežu zahtijeva samo 10 dana. U Rijeci se učinkovitost pripisuje redovitim sastancima poznatima kao „Koordinacija za usuglašavanje aktivnosti i zahvata na prometnicama i javnim površinama“, u kojima sudjeluju predstavnici HEP Elektroprimorja Rijeka, Vodovoda i kanalizacije Rijeka, Hrvatskih cesta i drugi dionici, s ciljem usklađivanja procesa izdavanja dozvola. Kako bi se poboljšala učinkovitost, gradovi bi također mogli nastojati digitalizirati procese kao što su online prijave za vodovodni priključak. Osim toga, zemlja bi mogla poboljšati svoj regulatorni okvir uvođenjem financijskih i nefinancijskih poticaja za poticanje usvajanja praksi upravljanja potražnjom za vodom.

Rješavanje sporova

Poboljšanje hrvatskog okvira za rješavanje sporova zahtijeva rješavanje nekoliko ključnih područja. Prvo, objava svih prvostupanjskih i žalbenih sudskih odluka online u bazi podataka koja se može pretraživati povećala bi transparentnost i poboljšala povjerenje javnosti. Drugo, promicanjem alternativnih mehanizama rješavanja sporova mogao bi se smanjiti broj predmeta i time opterećenost sudaca i umanjiti broj zaostalih predmeta. Konačno, iako je Hrvatska ostvarila napredak u digitalizaciji svog pravosudnog sustava, mogla bi dodatno ojačati digitalne kapacitete svih svojih sudova kako bi uveli već dostupnu digitaliziranu platformu za objavljivanje sudskih rasporeda ročišta online putem.

Insolventnost poduzeća

Utvrđeno je nekoliko ključnih područja za jačanje okvira za insolventnost u Hrvatskoj. Prvo, kako bi se poboljšala učinkovitost postupaka, moglo bi se pružiti prilagođeno i kontinuirano obrazovno osposobljavanje kako za suce tako i za stečajne upravitelje u temi insolventnosti. Time bi se osiguralo donošenje kvalitetnijih odluka u postupcima insolventnosti. Drugo, provođenje nadzora nad radom i ocjenjivanje uspješnosti stečajnih upravitelja povećalo bi njihovu odgovornost, učinkovitost i profesionalnost. Konačno, uključivanjem posebnih postupaka za mikro, mala i srednja poduzeća u regulatorni okvir pružile bi se jednostavnije i poboljšane druge prilike za lokalna poduzeća.

Tablica 1. Sažetak potencijalnih prilika za poboljšanje propisa u Hrvatskoj

Tema	Područja poboljšanja	Relevantni dionici
Pokretanje poslovanja	Prijelaz na jedan kanal za registraciju društva	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo gospodarstva Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije
	Ukidanje zahtjeva za početnim temeljnim kapitalom za društva s ograničenom odgovornošću	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije
	Povećanje izvjesnosti u provjeri imena društva	
Mjesto poslovanja	Dozvole za gradnju	
	Smanjiti vrijeme čekanja za obradu dozvola lokalne samouprave	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine
	Unaprijediti prostorno planiranje u Republici Hrvatskoj s integracijom modula ePlanovi i eRežimi	
	Okolišne dozvole	
	Razvoj i implementacija integrirane online platforme za izdavanje okolišnih dozvola	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo gospodarstva Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost
	Pojednostavljanje regulatornog okvira i jačanje kapaciteta državnih službenika	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije
	Prijenos prava vlasništva	
	Dovršavanje integracije zemljišnih knjiga i katastarskih evidencija	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije Državna geodetska uprava
	Potpuna registracija svih privatnih nekretnina u zemlji	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije
	Zaključivanje sporazuma o dijeljenju radnog opterećenja	<ul style="list-style-type: none"> Općinski sudovi
	Uspostava posebnog mehanizma obeštećenja u zemljišnim knjigama	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije
	Povećanje transparentnosti sustava zemljišne administracije	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije Državna geodetska uprava
Komunalne usluge	Električna energija	
	Poboljšanje pouzdanosti opskrbe električnom energijom	<ul style="list-style-type: none"> Hrvatska energetska regulatorna agencija (HERA) Ministarstvo gospodarstva Hrvatska elektroprivreda (HEP)
	Zamjena Potvrde o uporabljivosti izvedene električne instalacije s Obavijesti o sukladnosti za opskrbu električnom energijom	
	Jačanje online platforme	
	Vodne usluge	
	Pojednostavljanje procesa ishođenja dozvole za iskop	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine Lokalna samouprava Vodoopskrbna društva
	Pregled procesa ishođenja dozvole za iskop	<ul style="list-style-type: none"> Hrvatske ceste Lokalna samouprava Vodoopskrbna društva
	Poboljšanje digitalizacije	<ul style="list-style-type: none"> Vodoopskrbna društva
	Poticanje praksi za uštedu vode	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo gospodarstva Nacionalni regulator (Vijeće za vodne usluge)

Tablica 1. Sažetak potencijalnih prilika za poboljšanje propisa u Hrvatskoj

Tema	Područja poboljšanja	Relevantni dionici
Rješavanje sporova	Proširivanje objave sudskih presuda	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije
	Promicanje alternativnih mehanizama rješavanja sporova	
	Unaprjeđenje digitalizacije sudova	
Insolventnost poduzeća	Usvajanje prilagođenih programa osposobljavanja za suce koji se bave postupcima insolventnosti	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije
	Provođenje kontinuiranih programa osposobljavanja stečajnih upravitelja	
	Provođenje nadzora i ocjenjivanja uspješnosti stečajnih upravitelja	
	Provedba posebnih pravila za mikro poduzeća, mala i srednja poduzeća	

Izvor: Subnational Business Ready

Metodologija

U sklopu sveobuhvatnih nastojanja Svjetske banke da promovira razvoj privatnog sektora, *Subnational B-READY* pruža procjene poslovnog okruženja u odabranim gradovima unutar ocijenjenih gospodarstava s ciljem identificiranja geografskih razlika. U procjenama privatnog sektora usvojen je holistički pristup budući da se razmatraju svi dionici u razvoju privatnog sektora – uključujući postojeća društva, potencijalne nove sudionike i građane općenito — ocjenjujući aspekte kao što su transparentnost i okolišni zahtjevi. Procjene se temelje na izvornim podacima koje je prikupio *Subnational B-READY* tim i objavljuju se putem izvješća i na internetu.

Novost je da *Subnational B-READY* koristi metodologiju *Global B-READY* izvješća, prilagođavajući ga kontekstima specifičnim za projekt, na temelju potreba klijenta. Tijekom vremena će opseg geografske obuhvaćenosti projektom rasti i njegova metodologija će se usavršavati. U prvoj fazi projekta *Subnational* u Europskoj uniji (EU), *Subnational B-READY* procjene su pripremljene za 40 gradova u šest gospodarstava EU-a – poimence, Bugarskoj, Hrvatskoj, Mađarskoj, Portugalu, Rumunjskoj i Slovačkoj.

Odabir gradova za procjene u okviru *Subnational B-READY* u EU temelji se na geografskoj pokrivenosti i veličini uz konzultacije s Europskom komisijom i nacionalnim vladama. U Hrvatskoj *Subnational B-READY* obuhvaća pet gradova u četiri regije na NUTS2¹ razini: Osijek (Panonska Hrvatska), Rijeka (Jadranska Hrvatska), Split (Jadranska Hrvatska), Varaždin (Sjeverna Hrvatska) i Zagreb (Grad Zagreb) (karta 1).

¹ Klasifikacija prostornih jedinica za statistiku (NUTS) standard je geokodiranja za referiranje na administrativne podjele zemalja u statističke svrhe koji je razvila i koji regulira Europska unija. Postoje tri glavne kategorije administrativnih podjela: NUTS1 (glavne socioekonomske regije), NUTS2 (osnovne regije za regionalne politike) i NUTS3 (male regije za specifične dijagnoze). Za više pojedinosti, vidi <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts>.

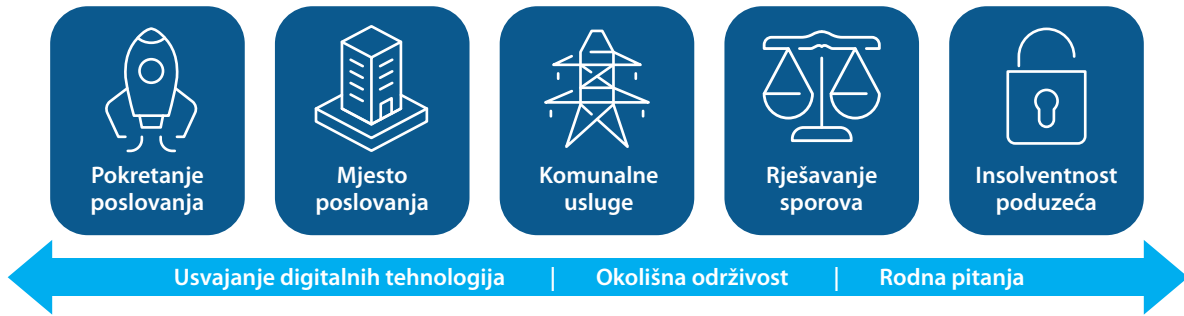
Karta 1. Gradovi u Hrvatskoj obuhvaćeni projektom *Subnational B-READY*

Izvor: *Subnational Business Ready*

Procjene *Subnational B-READY* u EU-u organizirane su u pet tema koje prate životni ciklus društva: Pokretanje poslovanja, Poslovna lokacija, Komunalne usluge, Rješavanje sporova i Insolventnost poduzeća (slika 1). Kroz pet tema, procjene uključuju međusektorske aktivnosti kao što su usvajanje digitalnih tehnologija, okolišnu održivost i rodna pitanja.

Slika 1. Subnational B-READY teme

Izvor: Business Ready

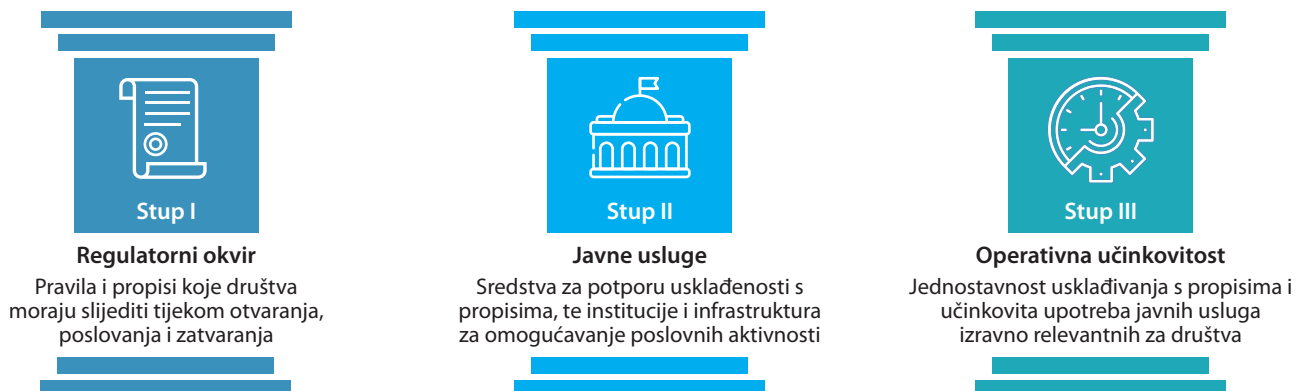
Svaka od pet Subnational B-READY tema počiva na tri stupa: Regulatornom okviru, javnim uslugama i operativnoj učinkovitosti (slika 2). Stup regulatornog okvira obuhvaća pravila i propise koje društva moraju slijediti tijekom otvaranja, poslovanja i zatvaranja. Javne usluge se odnose kako na sredstva koja države osiguravaju za potporu usklađenosti s propisima tako i na institucije i infrastrukturu koje omogućuju poslovne aktivnosti. U okviru projekta su javne usluge ograničene na područja poslovnog okruženja koja se odnose na životni ciklus društva. Operativna učinkovitost se odnosi kako na jednostavnost usklađivanja s regulatornim okvirom tako i na učinkovito korištenje javnih usluga koje su izravno relevantne za društva.

Subnational B-READY metodologijom se kompilira veliki broj pokazatelja za svaki stup u okviru svake teme slijedeći

Global B-READY kategorizacije.² Odabir pokazatelja temelji se na njihovoj relevantnosti, dodanoj vrijednosti i komplementarnosti. Ovi pokazatelji imaju pet glavnih karakteristika: indikativni su za uspostavljene dobre prakse, mjerljivi su i djelotvorni kroz reforme, nastoje uravnotežiti *de jure* i *de facto* mjere unutar tema, usporedivi su među gospodarstvima i reprezentativni unutar svakog gospodarstva, i obuhvaćaju najrelevantnije aspekte svake teme.

U stupu regulatornog okvira, pokazatelji se tiču kvalitete pravila i propisa, praveći razliku između onih koji vode k jasnoći, pravednosti i održivosti poslovnog okruženja i onih koji nameću nepotrebna ograničenja za poduzetničku aktivnost. U stupu javnih usluga, pokazatelji naglašavaju digitalizaciju, interoperabilnost, transparentnost i primjerenost usluga namijenjenih olakšavanju usklađenosti s

Slika 2. Subnational B-READY stupovi

Izvor: Business Ready

² Izvršene su prilagodbe Global B-READY pokazatelja kako bi bili prikladniji za procjene unutar Subnational B-READY: dva pokazatelja u stupu operativne učinkovitosti pokretanja poslovanja su isključena jer nisu relevantna na regionalnoj razini i jedan pokazatelj u stupu operativne učinkovitosti poslovne lokacije je isključen zbog nedovoljne regionalne obuhvaćenosti.

propisima i omogućavanju poslovnih aktivnosti. U stupu operativne učinkovitosti, pokazatelji u svim temama procjenjuju iskustvo društva u praksi u pogledu poslovnog okruženja.

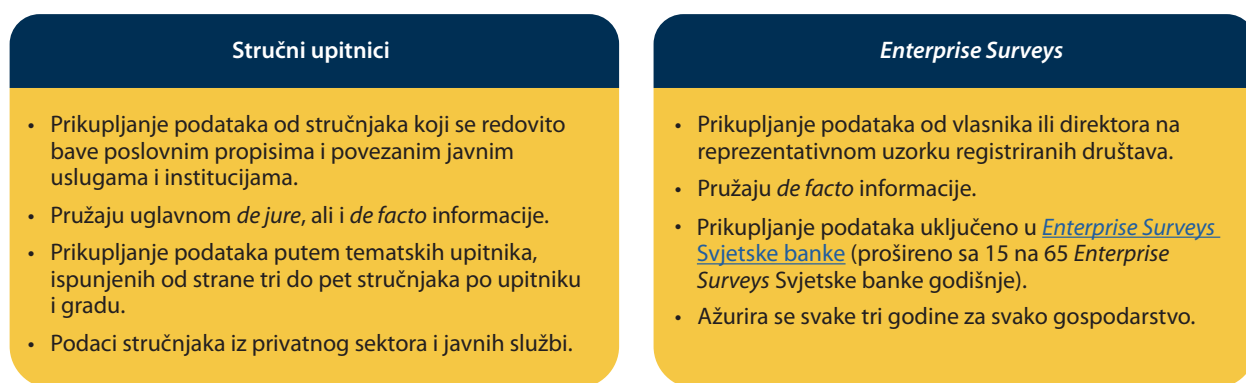
Subnational B-READY kombinira osnovne podatke iz stručnih upitnika s podacima prikupljenima kroz *Enterprise Surveys* prema Globalnoj *B-READY* metodologiji (Slika 3). U kontekstu EU-a korišteni su podaci iz *Enterprise Surveys* agregirani na NUTS2 regionalnoj razini za svaki grad. Detaljni podaci za izradu regulatornog okvira i pokazatelja koji se odnosi na javne usluge prikupljeni su isključivo putem stručnih upitnika. Podaci za pokazatelj koji se odnosi na operativnu učinkovitost prikupljeni su kombinacijom stručnih upitnika i *Enterprise Surveys* za teme Mjesta poslovanja, Komunalnih usluga i Rješavanja sporova.³ Za teme povezane s problemima s kojima se društva ne susreću redovito, kao što su Pokretanje poslovanja ili Insolventnost poduzeća, proces prikupljanja podataka oslanjao se isključivo na stručne upitnike.

Slično *Global B-READY* metodologiji, u *Subnational B-READY*-u, podaci prikupljeni stručnim istraživanjima potvrđuju se spram istraživanja zaprimljenih od javnih subjekata. Svi odgovori koji rezultiraju kontradiktornim ili nejasnim podacima se naknadno provjeravaju sa stručnjacima. Nadalje, kada je riječ o *Subnational B-READY* metodologiji, proces usklađivanja provodi se sve dok se podaci ne utvrde čvrstim dokazima na temelju dodatnih istraživanja, iscrpnih intervjua sa stručnjacima ili potvrđivanja podataka sa subjektima javnog sektora.

Subnational B-READY provodi metodologiju bodovanja koja objedinjuje pojedinačne pokazatelje za potkategorije, kategorije i stupove slijedeći *Global B-READY* metodologiju (slika 4). Ova metodologija omogućuje usporedbu među stupovima i gospodarstvima odgovarajućim ponderiranjem svake potkategorije. Od pokazatelja do stupova, ocjene se agregiraju kroz zbrajanje ponderiranih ocjena. Svaki stup se ocjenjuje u rasponu do 100, a ocjena teme dobiva se izračunom prosjeka stupova.

Subnational B-READY je uređen najvišim standardima integriteta podataka, uključujući pouzdane procese prikupljanja podataka, robusne mjere zaštite podataka i jasne protokole odobravanja, koji su detaljno opisani u [Subnational Business Ready \(B-READY\) Uputama i smjernicama](#), javno dostupnim na mrežnom mjestu *Subnational B-READY*. Osim toga, [B-READY Metodološki priručnik](#) detaljno opisuje pokazatelje *B-READY* i pristup bodovanju. Sva odstupanja od *B-READY* Metodološkog priručnika detaljno su opisana u *Subnational B-READY* Uputama i smjernicama. Dokumenti o upravljanju projektom biti će ažurirani i poboljšani tijekom napredovanja projekta kroz početne faze. Temelj *B-READY* upravljanja je transparentnost i mogućnost umnožavanja; kao takvi, svi podaci na razini pojedinog grada koji se koriste za izračun ocjena biti će javno dostupni na mrežnom mjestu projekta.

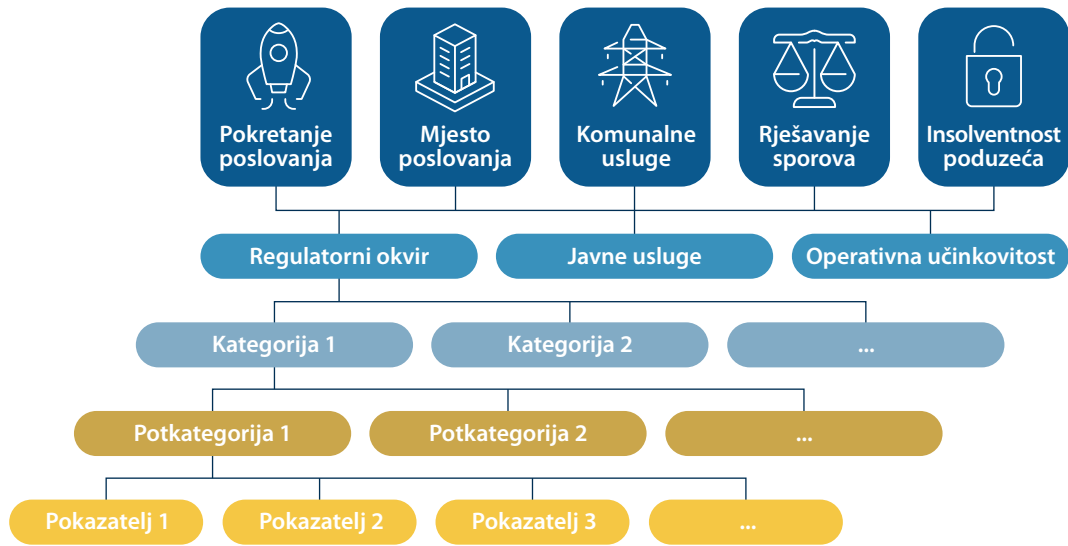
Slika 3. *Subnational B-READY* izvori podataka

Izvor: *Subnational Business Ready*

³ Za jedan pokazatelj u stupu operativne učinkovitosti teme komunalnih usluga korišteni su podaci iz stručnih istraživanja, a ne *Enterprise Surveys*, za razliku od *Global B-READY*, zbog ograničenosti podataka iz *Enterprise Surveys* na regionalnoj razini.

Slika 4. Subnational B-READY kaskadni sustav ocjena

Izvor: Business Ready

Ukupni rezultati

Nije bilo slučaja da dva hrvatska grada ostvare jednako dobar uspjeh po svim temama. U praksi to znači da gradovi imaju što podijeliti i učiti jedni od drugih. Primjerice, Varaždin ostvaruje najbolji uspjeh na temu Mjesta poslovanja, no zaostaje za drugim gradovima u pogledu Rješavanja sporova. Split je dobio višu ocjenu za Insolventnost poduzeća, što je u suprotnosti sa slabijim uspjehom u pogledu Mjesta poslovanja.

U prosjeku, većina uočenih razlika po pitanju učinkovitosti unutar zemlje su u području Insolventnosti poduzeća, gdje postoji znatna razlika u ocjenama (10,6 bodova) između najlošijeg ostvarenog rezultata (Osijek) i najboljeg ostvarenog rezultata (Split) (slika 5). Razlika je uzrokovana vodećim rezultatima Splita za vrijeme i troškove stečajnog postupka, te činjenicom da Osijeku nedostaju suci specijalizirani za postupke insolventnosti.

Hrvatski gradovi ostvaruju najviše ocjene u temi Pokretanja poslovanja, 86,9 bodova. Za ovu temu, rezultati se ne razlikuju među gradovima, što ukazuje na to da se osnivanje društva provodi s jednakom učinkovitošću u cijeloj zemlji. Poduzetnici u Hrvatskoj imaju koristi od poslovnih propisa koji slijede međunarodne dobre prakse u pogledu zahtjeva za registraciju društva i informacija o stvarnom vlasništvu⁴ i regulatornih ograničenja za pokretanje poslovanja. Iako su elektroničke javne usluge za registraciju poslovanja dostupne i neki ključni dionici javnog sektora razmjenjuju informacije o novim društvima, postoje ograničenja u pogledu potpune digitalizacije baze podataka koje sadrže informacije o društvima, jednostavnosti ishođenja potvrde

o dostupnosti tvrtke društva online putem, te mogućnosti provođenja ažuriranja podataka o društvu.

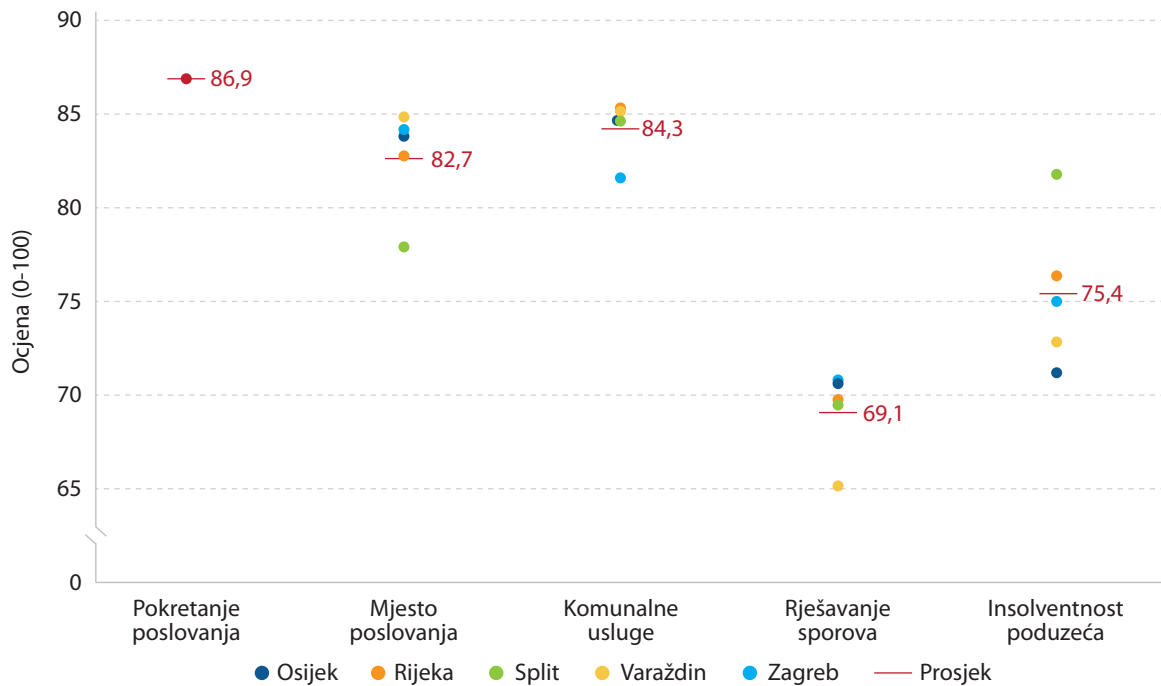
Ocjene među gradovima su većinom homogene u temi Komunalnih usluga, osim u slučaju Zagreba. Ocjene glavnog grada su znatno manje od ocjena drugih gradova. To je uglavnom zato što proces vodovodnog priključenja traje duže u Zagrebu nego u drugim ocjenjenim gradovima. U Osijeku proces vodovodnog priključenja traje mjesec dana dok u Zagrebu traje trostruko duže.

U temi Rješavanja sporova, prosječna ocjena od 69,1 bodova signalizira značajni prostor za poboljšanje. Postoji bitna razlika između grada na vrhu ljestvice (Zagreb, sa 70,7 bodova) i onog na dnu (Varaždin, sa 65,1 bodova). Zagreb prednjači uglavnom jer se mehanizmi za alternativno rješavanje sporova (ARS) smatraju u njemu pouzdanijim, na temelju podataka iz *Enterprise Surveys*, dok Varaždin zaostaje uglavnom jer podaci iz *Enterprise Surveys* otkrivaju da sudovi predstavljaju prepreku poslovanju više nego u drugim ocjenjenim gradovima. Međutim, Varaždin je dobio najvišu ocjenu u stupu koji ocjenjuje pružanje javnih usluga za rješavanje sporova (Stup II); njegovi sudovi su drugi najbrži u zemlji prema nalazima Subnational B-READY-a.

Gradovi u Hrvatskoj u prosjeku ostvaruju bolji uspjeh u stupu koji označava snagu regulatornog okvira (Stup I) u područjima Mjesto poslovanja i Komunalnih usluga (slika 6). Na temu Mjesta poslovanja, Hrvatska je provela digitalnu transformaciju postupka izdavanja dozvola za gradnju koja je olakšala pristup informacijama o upotrebi prostora

⁴ Stvarnim vlasnikom se smatra fizička osoba koja u konačnici posjeduje ili kontrolira društvo, čak i ako je vlasništvo nad imovinom zavedeno pod drugim imenom (to jest, vlasništvo ili kontrola ostvaruje se putem lanca vlasništva ili pomoću kontrole osim putem izravnog držanja udjela u društvu).

Slika 5. Ukupne ocjene za temu, po gradu

Izvor: Subnational Business Ready

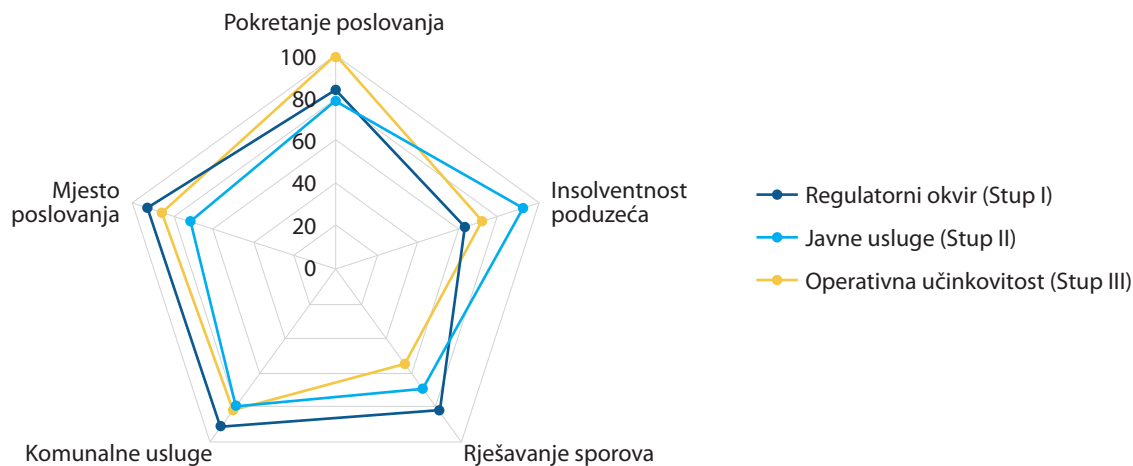
ra, smanjila broj potrebnih koraka, i objedinila proces diljem zemlje. Na području Komunalnih usluga, nacionalni regulatorni okvir predviđa nadzor tarifa i kvalitete usluga, provodi mjere zaštite za sigurnost komunalnih priključaka, te utvrđuje okolišne standarde za proizvodnju, prijenos i distribuciju električne energije. Ocjena Stupa I za Insolventnost poduzeća od 63,4 boda znatno je niža od ocjene Stupa I za bilo koju drugu temu (druga najniža je za Rješavanje sporova, 82,3 boda), uglavnom jer sustav ne predviđa elektronsko glasanje, zaštitu vjerovnika koji nisu suglasni s planom restrukturiranja ili efektivne izvansudske mehanizme restrukturiranja društva. Nasuprot tome, Insolventnost poduzeća je tema s najvišom prosječnom ocjenom Stupa II. Većina gradova u Hrvatskoj u potpunosti provodi digitalne usluge (e-Predmet), nude interoperabilnost usluga u postupcima vezanim uz insolventnost poduzeća, informacije čine javno dostupnima i imaju suce specijalizirane za postupke insolventnosti.

U području osnivanja društva, svi gradovi su ostvarili ocjenu operativne učinkovitosti (Stup III) od 99,5 bodova (slika 6). Nasuprot tome, Rješavanje sporova ima najnižu prosječnu ocjenu kako za Stup II (69,7 bodova) tako i za Stup III (55,3 boda).

Raščlanjivanje ocjena gradova po stupovima pokazuje da, osim na temu Pokretanja poslovanja, najveću razliku među gradovima pokreće Stup III (slika 7). Ovaj rezultat je intuitivan, posebno u kontekstu EU-a, gdje regulatorni okviri i pružanje javnih usluga obično naginju jedinstvenosti na nacionalnoj i regionalnoj razini. Stoga za Stup I, koji ocjenjuje regulatorni okvir, unutar zemlje ne postoje razlike na razini gradova. Većina zakona i propisa se donosi i primjenjuje na nacionalnoj, a ne regionalnoj razini.

Sličan obrazac je uočen za Stup II, koji mjeri javne usluge dostupne za Pokretanje poslovanja, Mjesto poslovanja, i Komunalne usluge, gdje je pružanje javnih usluga uvelike harmonizirano u svim hrvatskim gradovima (slika 7). Ipak, u pogledu ovog stupa većina gradova ima dovoljno prostora za poboljšanje, posebno u području Komunalnih usluga. Najveća razlika unutar Stupa II (15 bodova) je u Insolventnosti poduzeća, gdje Osijek zaostaje (81,7 bodova), dok Rijeka, Split i Zagreb prednjače (96,7 bodova). Najproblematičnija uska grla u području Insolventnosti poduzeća uključuju nedostatak sudaca specijaliziranih za insolventnost kako u Varaždinu tako i u Osijeku, kao i nedostatak primjerene IT opreme u sudu u Osijeku (što otežava, između ostalog, organizaciju virtualnih ročišta). Nedostatak kapaciteta vezano uz ekonomska pitanja je

Slika 6. Prosječne ocjene stupova, po temi

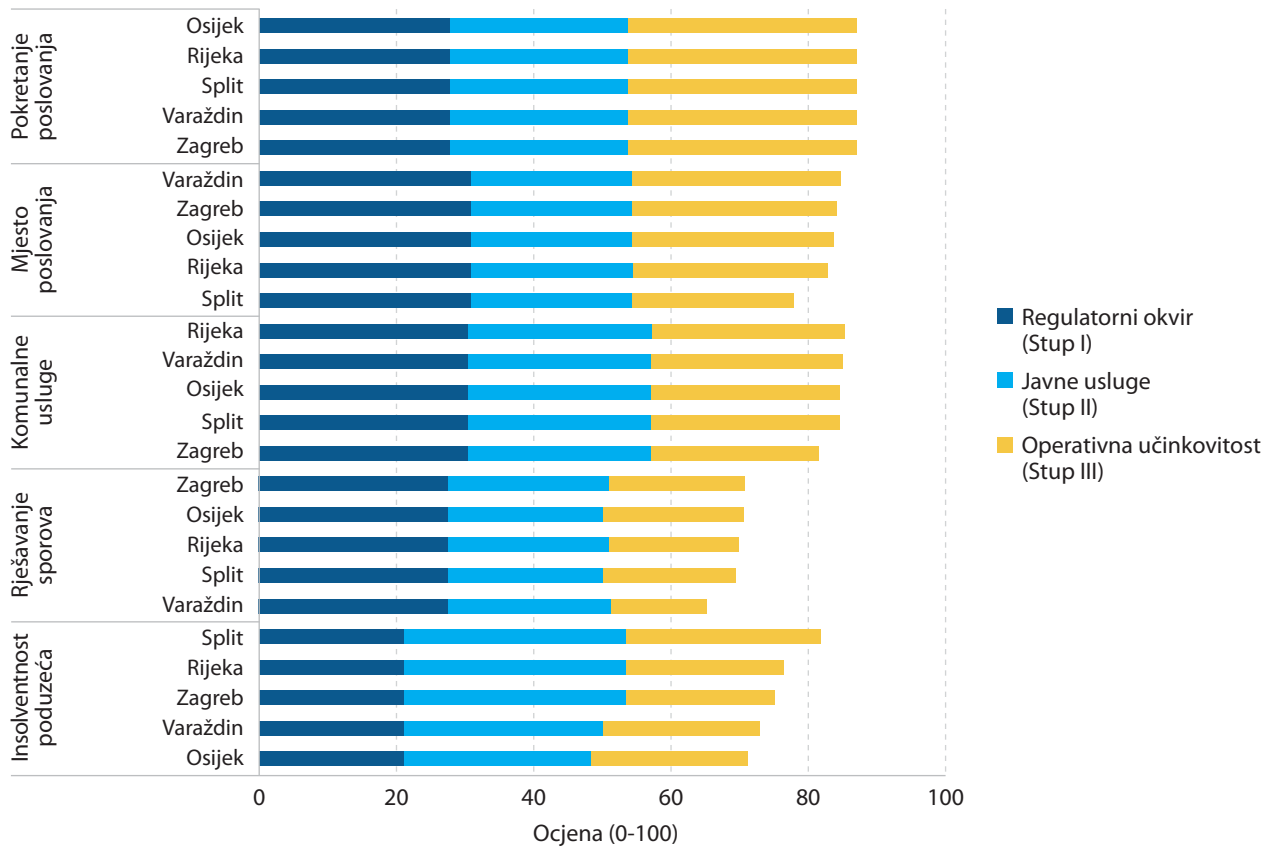

Izvor: Subnational Business Ready

prijavljen kao veliki problem u takvim manjim sudovima, posebno u slučaju procjene vrijednosti imovine koja zahtijeva tehničku stručnost, dok je najveći problem za Zagreb koncentracija opterećenja predmetima insolventnosti u glavnome gradu.

Kao uzrok većine razlika među gradovima, ocjene Stupa III prikazuju u kojim područjima neki od gradova mogu ostvariti značajna poboljšanja. Podaci pokazuju da su najznačajnija područja za poboljšanje uočena u temi Insolventnost poduzeća za Osijek, Mjesto poslovanja za Split, Rješavanje sporova za Varaždin i Komunalne usluge za Zagreb. Najzanimljivije je što je ocjena Varaždina za Stup II (javne usluge) na temu Rješavanja sporova najviša među pet gradova, dok mu je ocjena za stup operativne učinkovitosti u okviru ove teme najniža. Varaždin je jedini ocijenjeni grad koji pruža online pristup sudskim rasporedima ročišta. Paradoksalno, društva percipiraju sudove kao važnu prepreku poslovanju u Varaždinu više nego u drugim gradovima. Proizašla razlika između Stupa II (javne usluge) i Stupa III (operativna učinkovitost) u Varaždinu iznosi 30 bodova. Ovaj rezultat implicira znatnu razliku između pružanja javnih usluga u odnosu na percepciju neovisnosti sudova i pouzdanosti arbitražnih postupaka.

Slika 7. Ocjene za teme, po gradu i stupu

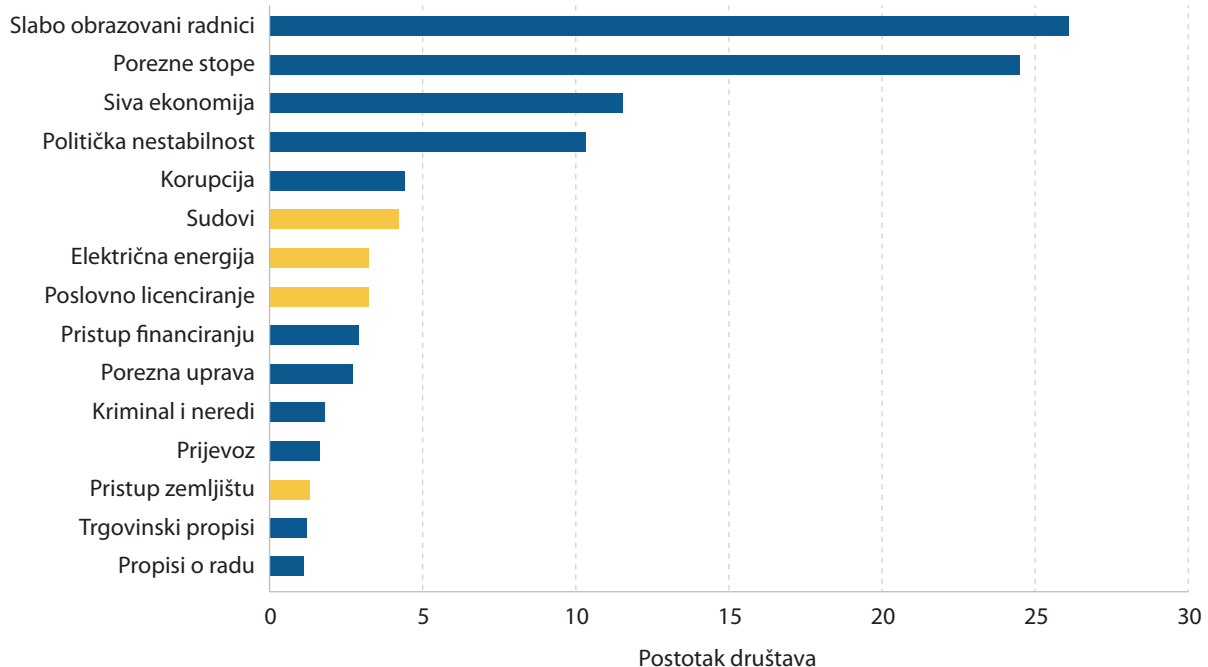
Izvor: Subnational Business Ready

Zaključci iz podataka *Enterprise Surveys*

Rezultati *Enterprise Surveys*⁵ provedenih u Hrvatskoj 2023. pokazuju da su tri najveće prepreke u poslovnom okruženju s kojima se suočavaju hrvatska društva, porezne stope, nedostatak kvalificiranih radnika i siva ekonomija (slika 8). Sudovi, pristup električnoj energiji i poslovno licenciranje –

što je sve izravno povezano s područjima koja je istraživao *Subnational Business Ready* – zauzimaju mjesta od šestoga do osmoga. Oko 4 posto društava smatra sudove najvećom preprekom njihovom poslovanju, a po 3 posto takvima smatra pristup električnoj energiji i poslovno licenciranje.

Slika 8. Najveće prepreke za poslovno okruženje koje su prijavila društva

Izvor: World Bank Enterprise Surveys 2023

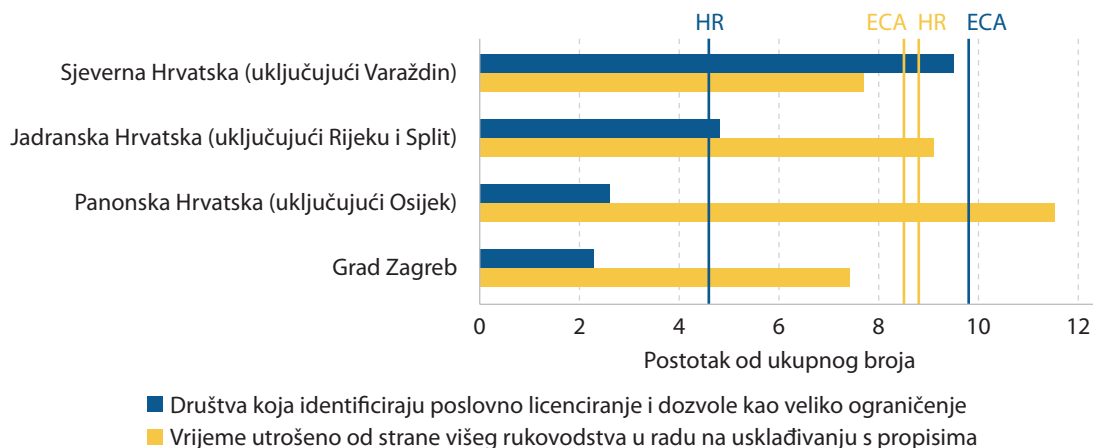
Napomena: Od ispitanika je zatraženo da izaberu najveću prepreku s popisa od 15 prepreka. Žute trake prikazuju odgovore izravno povezane s područjima koja istražuje *Subnational Business Ready*.

⁵ Za više informacija, posjetite mrežno mjesto *Enterprise Surveys* na adresi <https://www.enterprisesurveys.org/>

Viša rukovodstva društava prijavila su da u prosjeku troše 8,8 posto svog vremena baveći se regulatornim zahtjevima; iznos je sličan prosjeku zemalja iz Europe i srednje Azije. Promatrano po geografskim lokacijama u zemlji, više rukovodstvo najmanje vremena troši na usklađivanje s državnim propisima u Gradu Zagrebu (7,4 posto), dok najviše vremena na to troši u Panonskoj Hrvatskoj (uključujući Osijek, 11,5 posto). Usklađenost s propisima oduzima više vremena višem rukovodstvu u malim društvima (9,4 posto) nego u velikim i srednjim društvima (7,6 posto). Unatoč tome, tek oko 4,6 posto društava u Hrvatskoj identificira poslovne dozvole kao glavno ograničenje za poslovanje – manje od polovice prosjeka za regiju Europe i srednje Azije. Zajedno s činjenicom da je regulatorno opterećenje višeg rukovodstva iznad razine cijele regije upućuje na to da je regulatorno opterećenje hrvatskih društava više povezano s procesima, a ne samim licenciranjem i izdavanjem dozvola. Ishođenje poslovnih licenci i dozvola smatra se najproblematičnijim u Sjevernoj Hrvatskoj (uključujući Varaždin), a najmanje problematičnim u Panonskoj Hrvatskoj i u Gradu Zagrebu (slika 9).

U području koje mjeri dostupnost električne energije, na temelju podataka na razini društva, 17,7 posto društava u cijeloj zemlji suočava se s prekidima u opskrbi električnom energijom, što je znatno manje od prosjeka Europe i srednje Azije od 27,5 posto. Promatrano po regijama, znatno manje društava u jadranskoj regiji tvrdi da doživljava prekide u opskrbi električnom energijom nego društava u panonskoj regiji (slika 10). Unatoč tome što su prekidi u opskrbi električnom energijom prilično rijetki, 16 posto hrvatskih društava posjeduje ili dijeli generator. Kada se koriste, generatori u prosjeku proizvode gotovo 1,4 posto električne energije. Ukupno, 8,2 posto hrvatskih društava identificira električnu energiju kao veliku prepreku njihovom poslovanju, a to je manje od trećine prosjeka Europe i srednje Azije. Ne iznenađuje što je postotak društava koje identificiraju dostupnost električne energije kao veliku prepreku, najveći u panonskoj regiji, a najniži u jadranskoj regiji.

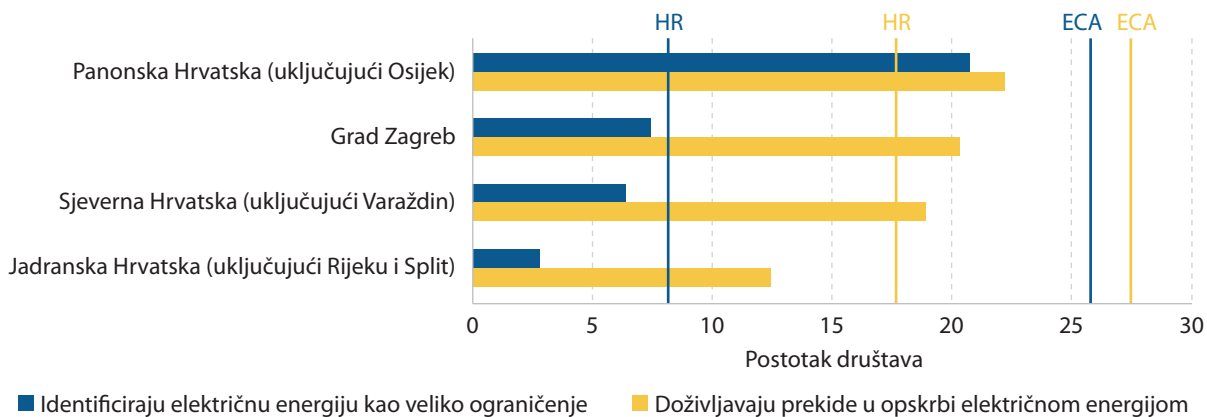
Slika 9. Postotak društava koja identificiraju licenciranje i dozvole kao ograničenje i postotak vremena utrošenog na usklađenost s propisima, po regijama

Izvor: World Bank Enterprise Surveys 2023

Napomena: Vertikalne linije označavaju prosjeka ocjena na razini zemlje i regije. HR = Hrvatska. ECA = Europa i srednja Azija.

Slika 10. Postotak društava koja se suočavaju s prekidima u opskrbi električnom energijom i koja identificiraju električnu energiju kao prepreku, po regiji

Izvor: World Bank Enterprise Surveys 2023

Napomena: Vertikalne linije označavaju prosjeke ocjena na razini zemlje i regije. HR = Hrvatska. ECA = Europa i srednja Azija.

Pokretanje poslovanja⁶

Država djeluje sukladno međunarodnim dobrim praksama u regulatornim zahtjevima vezanim uz postupovne standarde Pokretanja poslovanja. Nedavno uvedene reforme uključuju operacionalizaciju Registra stvarnih vlasnika u siječnju 2020. radi jačanja transparentnosti i suzbijanja nezakonitih financijskih aktivnosti. Hrvatska također slijedi dobre međunarodne prakse u pogledu ograničenja Pokretanja poslovanja. Unatoč tome, nacionalni propisi zadržavaju zahtjev za minimalnim temeljnim kapitalom od 2.500 EUR za otvaranje novog društva s ograničenom odgovornošću, primjenjiv kako na domaće tako i na strane osnivače. Poduzetnici su dužni pri registriranju novog društva priložiti i izjavu da nemaju nepodmireni dugovanja po osnovi poreza i doprinosa za mirovinsko/zdravstveno osiguranje, kao ni dugovanja po osnovi isplate neto plaća prema radnicima.

Poduzetnici mogu registrirati svoje društvo papirnatim putem i osobno na sudu, putem jedinstvene pristupne točke HITRO.HR izravno ili putem javnog bilježnika ili putem uspostavljene integrirane elektroničke platforme START koja je pokrenuta u prosincu 2019. Sud razmjenjuje informacije o novim društvima i ažuriranjima njihovih podataka s Ministarstvom unutarnjih poslova i Poreznom upravom. Dodatno, društvima se dodjeljuje jedinstveni registarski broj (osobni identifikacijski broj ili OIB) koji koriste i drugi relevantni subjekti, a dostupne su i mogućnosti elektroničkog potpisa i ovjere. Međutim, digitalizacija registra društava još nije potpuna, elektroničko ažuriranje podataka o društvu od strane poduzetnika još nije dostupno, a baza podataka o društvima nije dovoljno pouzdana za procjenu prihvatljivosti predloženih naziva društava. Osim toga, online plaćanje naknada za osnivanje dostupno je samo putem START plat-

forme te nedostupno za one poduzetnike koji koriste tradicionalni kanal osnivanja izravno na sudu ili putem HITRO.HR.

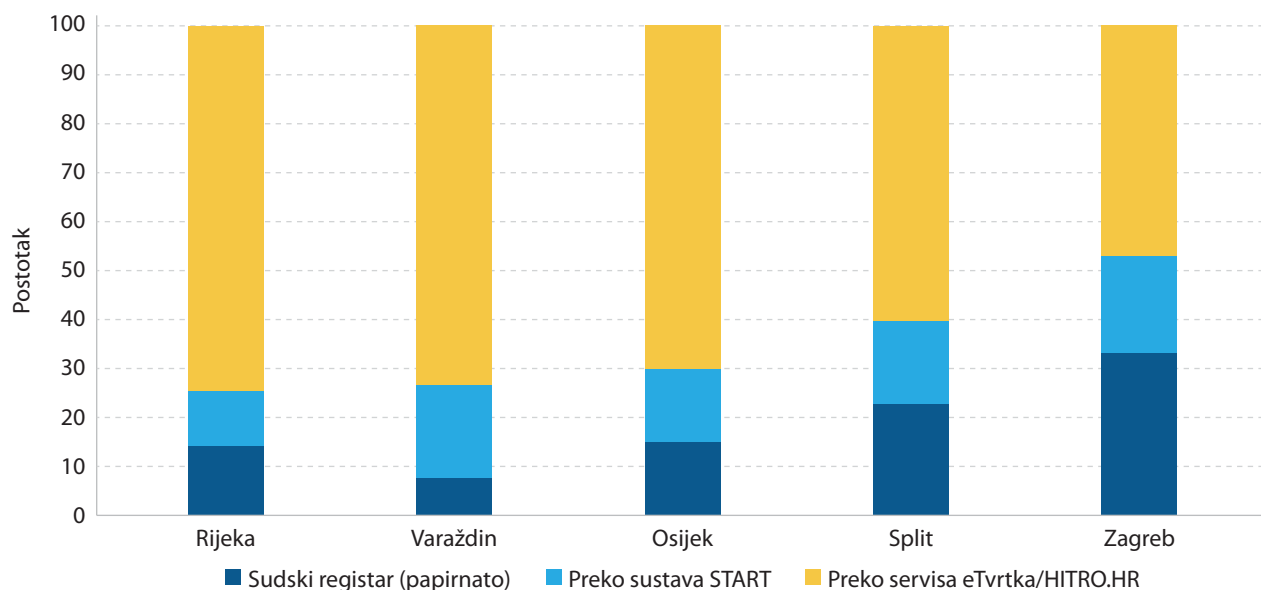
U pogledu dostupnosti i transparentnosti online informacija, službena mrežna mjesta nude pojediniosti o dokumentima potrebnim za osnivanje novog društva, povezanim naknadama, standardima usluga i javnim programima za potporu malim i srednjim poduzećima, uključujući ona pod vodstvom žena. Osim toga, Ministarstvo gospodarstva online putem pruža informacije o zahtjevima za okolišne dozvole. Dostupna je i elektronička tražilica kojom se omogućava javni pristup registru društava. Javno su dostupne i statistike o novoregistriranim društvima, no one ne uključuju podatke o broju društava koje su osnovala žene poduzetnice.

Uvođenje START platforme omogućilo je poduzetnicima upotrebu nacionalne osobne iskaznice s biometrijskim podacima kako bi samostalno i na daljinu osnovali društvo s ograničenom odgovornošću i to po nižoj cijeni od one koja se plaća pri upotrebi tradicionalnih kanala. Međutim, izazovi poput ograničene interoperabilnosti s drugim subjektima i postojanja drugih kanala za registraciju društava doprinijeli su umjerenom razini prihvaćanja. Osim toga, pojednostavljena registracija putem START-a dostupna je samo hrvatskim građanima, a promjena informacija o društvu nije moguća putem navedene platforme i zahtijeva uključivanje trećih strana (odvjetnika ili javnih bilježnika). Među pet ocijenjenih gradova, upotreba START-a za registraciju novog društva s ograničenom odgovornošću varira od 11 posto u Rijeci do 20 posto u Zagrebu (slika 11).

Većina poduzetnika u Hrvatskoj koriste proces registracije na jedinstvenoj pristupnoj točki HITRO.HR koji podrazumi-

⁶ Vidi odjeljak 2, „Pojedinosti o pokretanju poslovanja“, za više informacija o temi, specifični kontekst zemlje i detaljnu procjenu podataka.

Slika 11. Udio novih društava s ograničenom odgovornošću, po kanalu registracije i gradu

Izvor: Hrvatska, Ministarstvo pravosuđa (2022. godina)

jeva posjet ili uredu HITRO.HR-a ili uredu javnog bilježnika. Ovim kanalom poduzetnici registraciju novog društva mogu obaviti unutar šest dana u pet gradova u Hrvatskoj. Koraci potrebni za otvaranje novog društva i dovršetak svih formalnosti uključuju posjet uredu javnog bilježnika ili uredu HITRO.HR-a, registraciju u Sudskom registru, registraciju u Državnom zavodu za statistiku, registraciju u Registru stvarnih vlasnika, otvaranje bankovnog računa, registraciju u Registru obveznika poreza na dobit i Registru obveznika PDV-a, te registraciju kod Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje i Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje. Registracija kod suda se vrši elektroničkim putem, i prema propisima, registar je dužan elektroničku odluku o registraciji društva s ograničenom odgovornošću donijeti i objaviti unutar 24 sata od primitka ispunjene prijave elektroničkim putem. U travnju 2019. godine ukinuta je mogućnost rezerviranja tvrtke. Međutim, stručnjaci prijavljuju da je odobranje tvrtke u Hrvatskoj i dalje neizvjesno pitanje tijekom procesa registracije društva zbog nejasnih smjernica i različitih praksi sudaca (diskrecijsko pravo) u pogledu načina na koji se relevantni propisi primjenjuju. Tvrtka društva glavni je razlog odbijanja zahtjeva za registraciju društva.

Uključivanje posrednika putem HITRO.HR-a povećava troškove Pokretanja poslovanja. Očekuje se da će poduzetnik

u prosjeku platiti 816,21 EUR (ekvivalent 5,5 posto prihoda po stanovniku)⁷ za usluge javnog bilježnika prilikom otvaranja društva s početnim temeljnim kapitalom od 75.000 eura. Ova je cijena jedna od najviših u EU-u. Najveći udio troškova je za naknade javnog bilježnika, što uključuje „nagradu javnog bilježnika“ i „državnu pristojbu“ za usluge javnog bilježnika.

Tablica 2 pruža detaljan pregled – po stupu, kategoriji i potkategoriji – uspjeha hrvatskih gradova na temu Pokretanja poslovanja. Stupac s izmjerenim vrijednostima bodova označava maksimalne ukupne bodove koje grad može dobiti za svako od ocijenjenih područja. Na primjer, u okviru Stupa I (kvaliteta propisa za Pokretanje u poslovanja), kategorija 1.1 (informacijski i postupovni standardi), potkategorije 1.1.3 (dostupnost pojednostavljene registracije), gradovi su dobili 3,3 boda (od mogućih 10 bodova) s obzirom da je pojednostavljena registracija putem START-a dostupna samo hrvatskim državljanima, a mogućnost promjene podataka o društvu dostupna je samo putem trećih strana (odvjetnika ili javnog bilježnika). Nasuprot tome, svi gradovi dobivaju maksimalan broj bodova na nekim od drugih potkategorija, kao što su zahtjevi za podnošenje podataka o društvu (15 od 15) i procjena temeljena na riziku za vođenje poslovanja i okolišne dozvole⁸ (10 od 10).

⁷ Bruto nacionalni dohodak (BND) Hrvatske za 2021. godinu po glavi stanovnika iznosi 14.986 EUR.

⁸ Pristup temeljen na riziku za poslovno i okolišno licenciranje daje prednost resursima i nadzoru temeljenim na razini rizika povezanog s određenim poslovnim aktivnostima ili sektorima.

Tablica 2. Ocjene za Pokretanje poslovanja

	Broj pokazatelja	Izmjerene vrijednosti bodova	Osijek	Rijeka	Split	Varaždin	Zagreb
Stup I: Kvaliteta propisa za Pokretanje poslovanja							
1.1	Informacijski i postupovni standardi	18	50	40,8	40,8	40,8	40,8
1.1.1	Zahtjevi za podnošenjem podataka o društvu	7	15	15,0	15,0	15,0	15,0
1.1.2	Zahtjevi za podnošenjem podataka o stvarnom vlasništvu	6	15	12,5	12,5	12,5	12,5
1.1.3	Dostupnost pojednostavljene registracije	3	10	3,3	3,3	3,3	3,3
1.1.4	Procjena temeljena na riziku za poslovne i okolišne dozvole	2	10	10,0	10,0	10,0	10,0
1.2	Ograničenja u registriranju društva	19	50	42,5	42,5	42,5	42,5
1.2.1	Domaća društva	9	25	20,0	20,0	20,0	20,0
1.2.2	Strana društva	10	25	22,5	22,5	22,5	22,5
	Ukupno	37	100	83,3	83,3	83,3	83,3
Stup II: Digitalne javne usluge i transparentnost informacija za Pokretanje poslovanja							
2.1	Digitalne usluge	11	40	23,3	23,3	23,3	23,3
2.1.1	Proces Pokretanja poslovanja	6	20	10,0	10,0	10,0	10,0
2.1.2	Pohrana podataka o društvu i stvarnom vlasništvu	3	10	3,3	3,3	3,3	3,3
2.1.3	Provjera identiteta	2	10	10,0	10,0	10,0	10,0
2.2	Interoperabilnost usluga	4	20	20,0	20,0	20,0	20,0
2.2.1	Razmjena informacija o društvu	2	10	10,0	10,0	10,0	10,0
2.2.2	Jedinstvena poslovna identifikacija	2	10	10,0	10,0	10,0	10,0
2.3	Transparentnost online informacija	9	40	34,5	34,5	34,5	34,5
2.3.1	Pokretanje poslovanja (uključujući rod i okoliš)	5	20	20,0	20,0	20,0	20,0
2.3.2	Dostupnost općih informacija o društvu	2	10	9,5	9,5	9,5	9,5
2.3.3	Općenite i rodno raščlanjene statistike o novoregistriranim društvima	2	10	5,0	5,0	5,0	5,0
	Ukupno	24	100	77,8	77,8	77,8	77,8
Stup III: Operativna učinkovitost Pokretanja poslovanja							
3.1	Domaća društva	2	100	99,5	99,5	99,5	99,5
3.1.1	Ukupno vrijeme potrebno za registraciju novog domaćeg društva	1	50	50,0	50,0	50,0	50,0
3.1.2	Ukupni troškovi registracije novog domaćeg društva	1	50	49,5	49,5	49,5	49,5
	Ukupno	2	100	99,5	99,5	99,5	99,5

Izvor: Subnational Business Ready

Napomena: Prijavljene pojedinačne ocjene su zaokružene; stoga zbroj pojedinačnih ocjena možda nije jednak ukupnim ocjenama.

Mjesto poslovanja

Dozvole za gradnju⁹

Kako bi unaprijedila proces izdavanja dozvola za gradnju, Hrvatska je posljednjih godina provela digitalnu transformaciju. Ove reforme olakšale su pristup informacijama o upotrebi prostora, smanjile broj potrebnih koraka i povezanih administrativnih naknada, te objedinile proces diljem zemlje. Kao rezultat toga, sada je dostupan i elektronički sustav za pokretanje tužbi i sporova iz domena dozvola za gradnju. Nadalje, posljednjih godina izrađen je modul elektroničkih oglasnih ploča, eKonferencija, koja omogućuje ulagačima dobivanje elektroničkih obavijesti o posebnim zahtjevima i potvrdama od svih relevantnih tijela. Međutim, još nema mogućnosti online plaćanja niti automatski generirane kontrolne liste za pomoć podnositeljima zahtjeva u osiguravanju potpunih i točnih podnesaka, a elektronički sustav za pokretanje sporova vezanih o dozvolama za gradnju ne postoji.

Nadalje, dobre prakse su prisutne u transparentnosti informacija. Propisi o planiranju i kontroli gradnje, kao i zahtjevi za izdavanje dozvola za gradnju, javno su dostupni. Slično tome, online se objavljuju informacije o ažuriranim popisima naknada, glavnim urbanističkim planovima grada ili prostornim planovima, te statističkim podacima o broju izdanih dozvola za gradnju. Ipak, investitori još nisu dobili pristup centraliziranom, sveobuhvatnom popisu prethodnih suglasnosti potrebnih za predavanje zahtjeva za dozvolu, uz propisane uvjete, koji su ponekad previše uopćeni i neprilagođeni korisnicima.

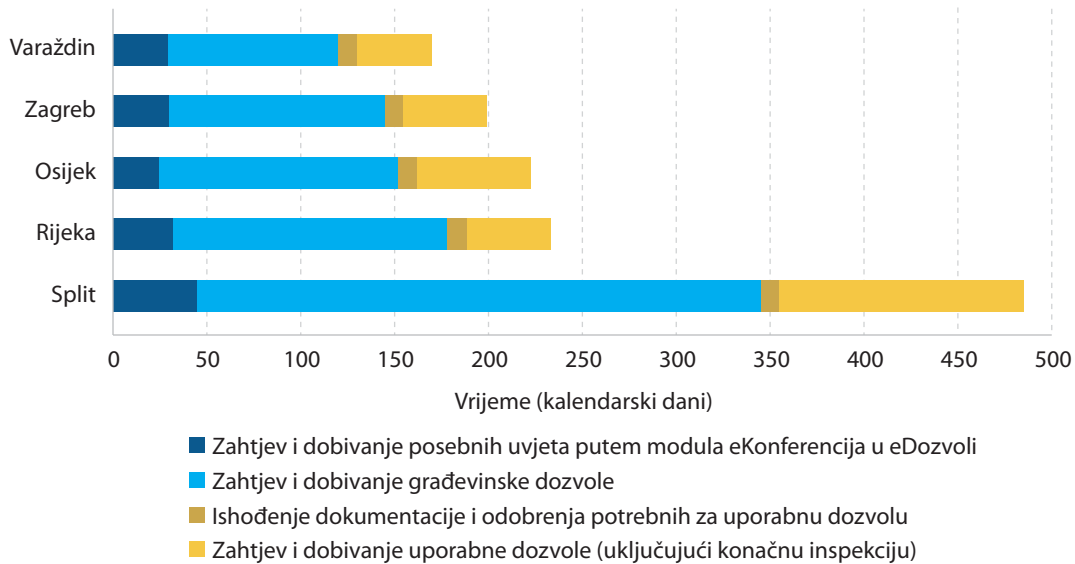
Iako je sustav izdavanja dozvola za gradnju u Hrvatskoj reguliran na nacionalnoj razini, i dalje postoje razlike u njegovoj provedbi na lokalnoj razini. Izdavanje dozvola za gradnju najbrže je Varaždinu, gdje taj proces traje četiri mjeseca, zbog učinkovitosti u izdavanju potrebnih dozvola lokalne samouprave. Proces je najsporiji u Splitu, gdje traje gotovo godinu dana. Poduzetnici koji podnose zahtjeve za građevinsku dozvolu u Splitu ukazali su na administrativne neučinkovitosti u Upravnom odjelu za urbanizam, uključujući zaostatke u obradi zahtjeva za izdavanje dozvola, velika radna opterećenja i nedostatak osoblja. Vrijeme potrebno za izdavanje uporabne dozvole varira među ocijenjenim gradovima, od 50 dana u Varaždinu do 140 dana u Splitu (slika 12).

Troškovi izdavanja građevinske i uporabne dozvole jednaki su u cijeloj zemlji i iznose 7,549 EUR. U prosjeku, naknade za privatni sektor – koje uključuju ishođenje geomehanskog elaborata (istraživanje tla), početnog i konačnog geodetskog elaborata te certifikata energetske učinkovitosti – predstavljaju 80 posto ukupnih troškova procesa izdavanja dozvola.

⁹ Vidi odjeljak 3.1, „Pojediniosti o mjestu poslovanja: Dozvole za gradnju“, za više informacija o temi, specifični kontekst zemlje i detaljnu procjenu podataka.

Slika 12. Vrijeme za izdavanje građevinskih i uporabnih dozvola, po gradu i fazi

Izvor: Subnational Business Ready

Okolišne dozvole¹⁰

Regulatorni standardi vezani uz okolišne potvrde za gradnju u Hrvatskoj usklađeni su u svih pet ocijenjenih gradova. Nacionalni propisi o zaštiti okoliša redovito se ažuriraju kako bi se u građevinski sektor uključili najnoviji ekološki i tehnološki napretci. Sankcije ili novčane kazne izriču se zbog neusklađenosti s propisima, a okolišni rizici jasno su definirani unutar pravnog okvira. Zapošljavanje kvalificiranih stručnjaka/agencija za provođenje procjena utjecaja na okoliš (PUO-ova) propisano je zakonom, kao i posebni kriteriji za provedbu procjene utjecaja na okoliš.

Međutim, pravni okvir zemlje ne propisuje neovisnu vanjsku reviziju usklađenosti s procjenom utjecaja na okoliš. Također, njime se ne definiraju sve aktivnosti i pristupi kojima se olakšava doprinos interesnih strana procesu donošenja odluka o procjeni utjecaja na okoliš (kao što su istraživanja i ankete za prikupljanje komentara i povratnih informacija od dotičnih dionika, osposobljavanje, resursi i tehnička pomoć strankama na koje projekt utječe). Konačno, iako se regulatornim okvirom omogućuje osporavanje okolišnih dozvola kod tijela koje je istu izdalo, još

nisu uspostavljeni mehanizmi izvansudskog rješavanja tih sporova.

Slično tome, Hrvatska nije uspostavila niti online sustav za izdavanje okolišnih dozvola niti sustav koji bi omogućio online podnošenje žalbi na okolišne dozvole za gradnju. Kada je riječ o transparentnosti informacija, zahtjevi za izdavanje okolišnih dozvola za gradnju zgrade s umjerenim rizikom po okoliš i ažurirani raspored naknada za izdavanje okolišnih dozvola dostupni su elektronički.

Učinkovitost centraliziranih praksi izdavanja okolišnih dozvola u zemlji za projekte gradnje stambenih zgrada očituje se u sveukupnoj ujednačenosti u pet ocijenjenih gradova – Osijeku, Rijeci, Splitu, Varaždinu i Zagrebu. Za dovršetak ovog procesa, koji se sastoji od dva koraka, potrebno je 243 dana. Izrada nacrtu izvješća o zaštiti okoliša za projekt traje 25 dana, dok dobivanje odluke o tome je li potrebno izraditi PUO, uključujući javne konzultacije, traje 218 dana. Jedinu trošak koji je povezan s ishođenjem okolišnih odobrenja u Hrvatskoj odnosi se na naknade stručnjaka za zaštitu okoliša, koje iznose 5.000 EUR (33 posto dohotka po stanovniku)¹¹ u pet spomenutih gradova.

¹⁰ Vidi odjeljak 3.2, „Pojediniosti o mjestu poslovanja: Okolišne dozvole“, za više informacija o temi, specifični kontekst zemlje i detaljnu procjenu podataka.

¹¹ Hrvatski BND po stanovniku za 2021. iznosi 14.986 EUR.

Prijenos prava vlasništva¹²

Hrvatska je uvela reforme kako bi olakšala upravljanje zemljištem i registraciju nekretnina. Program s ciljem digitaliziranja i povezivanja katastarskih i evidencija zakonskih prava pokrenut je 2016. godine i još je u tijeku. Reforma pravosudnog sustava naložila je da se sva komunikacija sa sudovima i unutar sudova mora odvijati isključivo elektroničkim putem na namjenskoj, sigurnoj platformi u vlasništvu Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije. To je olakšalo prijenos prava vlasništva, s obzirom na to da u Hrvatskoj zemljišne knjige¹³ djeluju kao odjeli unutar općinskih sudova. Nadalje, pristup namjenskoj, sigurnoj platformi odobren je odvjetnicima i javnim bilježnicima, a proteže se i na zajedničke evidencije, zahvaljujući sve većoj integraciji zemljišnoknjižnih i katastarskih evidencija. Troškovi prijenosa prava vlasništva su smanjeni, budući da je porezna stopa za promet nekretnina 2019. godine smanjena sa 4 posto vrijednosti nekretnine na 3 posto, dok su druge manje naknade također umanjene ili ukinute.

Regulatorni okvir za prijenos prava vlasništva primjenjuje se ujednačeno u cijeloj zemlji.¹⁴ Njime se nalaže provjera zakonitosti dokumenata o prometu nekretnina, potvrđivanje identiteta uključenih stranaka i dovršavanje registracije nekretnina u zemljišnim knjigama. Kako elektronički tako i papirni dokumenti imaju jednak pravni položaj u transakcijama. Zakonom su predviđeni mehanizmi ARS-a između privatnih stranaka u pogledu registriranih imovinskih prava. Međutim, ne postoje posebni namjenski mehanizmi za nadoknadu gubitaka nastalih privatnim strankama koje su postupale u dobroj vjeri zbog pogrešaka u zemljišnim knjigama. Sustav zemljišne administracije u Hrvatskoj pridržava se međunarodno priznatih standarda, uključujući odredbe o slobodnom pristupu informacijama o imovinskim pravima i katastarskim planovima, te prisutnost katastarskog ureda. Domaća i strana društva ne susreću se s ograničenjima zakupa ili posjedovanja imovine, osim poljoprivrednog zemljišta kao i zemljišta na područjima gdje je to strogo zabranjeno zakonom.

Slično tome, svih pet hrvatskih gradova dijele iste značajke u pogledu kvaliteta javnih usluga za prijenos prava vlasništva i s time povezanu transparentnost informacija. Dostupne su digitalne javne usluge za prijenos prava vlasništva koje nude elektroničku platformu za dubinsku analizu (due diligence) i provjeru tereta. Međutim, online mehanizam za pritužbe nije dostupan niti u zemljišnim knjigama niti u katastru za usluge koje pružaju. Većina vlasničkih listova i katastarskih planova je digitalizirana, iako neke privatne nekretnine u Hrvatskoj tek trebaju biti registrirane. Osim geografskog informacijskog sustava, jedinstveni identifikator zemljišta upotrebljavaju i zemljišne knjige i katastar, koji su povezani i razmjenjuju informacije.

Popis zahtjeva za prijenos prava vlasništva i popis naknada dostupni su online na mrežnim mjestima zemljišnih knjiga i katastra, zajedno sa statistikama o broju i vrstama pravnih poslova povezanih s nekretninama. Međutim, na mrežnim mjestima tih institucija nisu objavljeni standardi usluga. Osim toga, nema objavljenih statističkih podataka o zemljišnim sporovima i vremenu potrebnom za njihovo rješavanje, niti rodno raščlanjenih podataka o vlasništvu nad nekretninama.

Glavni čimbenik koji razlikuje pet ocijenjenih gradova je vrijeme potrebno lokalnim zemljišnoknjižnim odjelima za donošenje odluke o zahtjevu javnog bilježnika za prijenos prava vlasništva s osnove kupoprodajnog ugovora (slika 13). Većina gradova poštuje zakonski rok od 15 dana, no u Osijeku je za to potrebno samo 4 dana, dok u Splitu ista radnja traje čak 53 dana. Razlika u učinkovitosti i brzini povezana je s napretkom u međusobnom povezivanju baza podataka zemljišnih knjiga i katastra. Dok je Osijek taj proces završio, Split zaostaje za svim ostalim gradovima. U fazi prijenosa, osim stvarnog prijenosa na sudu, stranke također trebaju platiti porez na promet nekretnina, koji je određen u iznosu 3 posto vrijednosti nekretnine.¹⁵ Troškovi prijenosa prava vlasništva jednaki su u cijeloj zemlji. Svi porezi i pristojbe utvrđuju se na nacionalnoj razini i iznose 64.374 EUR ili 4,3 posto vrijednosti imovine. Ne postoje gradski porezi ili postupci naplate naknade.

Podaci *Enterprise Surveys* Svjetske banke pokazuju da je na nacionalnoj razini 8 posto hrvatskih društava prijavilo

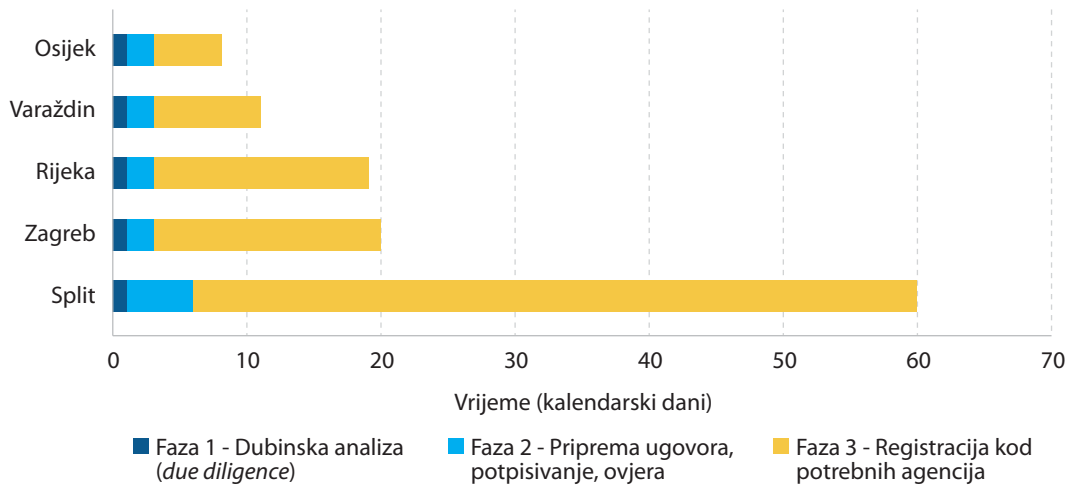
¹² Vidi odjeljak 3.3, „Pojedinstvi o mjestu poslovanja: Prijenos prava vlasništva“, za više informacija o temi, specifični kontekst zemlje i detaljnu procjenu podataka.

¹³ Zemljišne knjige su službeni javni popis koji dokumentira i održava informacije o vlasništvu zemljišta kroz evidentiranje prava vlasništva (prava na zemljište) ili ugovora (dokumenata koji se tiču promjena pravnog statusa zemljišta).

¹⁴ Zakon o zemljišnim knjigama (Zakon 63/2019 izmijenjen Zakonom 128/2022); Zakon o državnoj izmjeri i katastru nekretnina (Zakon 112/2018 izmijenjen Zakonom 39/2022); Zakon o porezu na promet nekretnina (Zakon 115/2016 izmijenjen Zakonom 106/2018); Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Zakon 91/1996 izmijenjen zakonima i odlukama od 68/1998 do 94/2017).

¹⁵ Za imovinu vrijednosti 1.498.550 EUR što je 100 puta više od BND-a po stanovniku u 2021. Hrvatski BND po stanovniku za 2021. iznosi 14.986 EUR.

Slika 13. Broj dana potrebnih za prijenos prava vlasništva, po gradu i fazi

Izvor: Subnational Business Ready

Karta 2. Udjel društava koja su prijavila pristup zemljištu kao prepreku, po regijama

Izvor: World Bank Enterprise Surveys 2023

pristup zemljištu kao prepreku, što je znatno niže nego u nekim usporedivim zemljama, poput Slovačke, Rumunjske i Portugala, ali jednako kao i u Mađarskoj. Najveći postotak zabilježen je u Panonskoj Hrvatskoj (uključujući i Osijek), gdje 12 posto društava pristup zemljištu smatra preprekom, trostruko više od postotka društava iz Zagreba, koji iznosi 4 posto (karta 2).

Tablica 3 pruža detaljan pregled – po stupu, kategoriji i potkategoriji – uspjeha hrvatskih gradova na temu Mjesto poslovanja. Tema uključuje tri podteme: prijenos prava vlasništva, građevinske dozvole i okolišne dozvole, pojedini

o kojima su navedene u nastavku. Stupac s izmjerenim vrijednostima bodova označava maksimalne ukupne bodove koje grad može dobiti za svako od ocijenjenih područja. Na primjer, u okviru Stupa I (kvaliteta propisa za Mjesto poslovanja), kategorije 1.1 (prijenos prava vlasništva i zemljišna administracija), potkategorije 1.1.2 (mehanizam za zemljišne sporove), niti jedan od gradova ne dobiva maksimalnu moguću ukupnu ocjenu od 15 bodova. Nasuprot tome, u potkategoriji 1.1.1 (standardi prijenosa prava vlasništva) i 1.1.3 (sustav zemljišne administracije), svi gradovi dobivaju maksimalne bodove – 15 od 15 odnosno 10 od 10 bodova. Većina razlika među gradovima uočena je u okviru Stupa III.

Tablica 3. Ocjene za Mjesto poslovanja

	Broj pokazatelja	Izmjerene vrijednosti bodova	Osijek	Rijeka	Split	Varaždin	Zagreb	
Stup I: Kvaliteta propisa za Mjesto poslovanja								
1.1	Prijenos prava vlasništva i zemljišna administracija	11	40	36,3	36,3	36,3	36,3	36,3
1.1.1	Standardi prijenosa prava vlasništva	4	15	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
1.1.2	Mehanizam za zemljišne sporove	4	15	11,3	11,3	11,3	11,3	11,3
1.1.3	Sustav zemljišne administracije	3	10	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
1.2	Gradnja, prostorno uređenje i upotreba zemljišta	20	40	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0
1.2.1	Standardi gradnje	11	15	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
1.2.2	Energetski standardi gradnje	4	15	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
1.2.3	Propisi za prostorno uređenje i upotrebu zemljišta	5	10	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
1.3	Ograničenja vlasništva i zakupa nekretnina	19	10	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0
1.3.1	Domaća društva – Vlasništvo	4	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
1.3.2	Domaća društva – Zakup	5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
1.3.3	Strana društva – Vlasništvo	5	2,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
1.3.4	Strana društva – Zakup	5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
1.4	Okolišne dozvole	12	10	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0
1.4.1	Okolišne dozvole za gradnju	10	5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
1.4.2	Mehanizmi za sporove povezane s okolišnim dozvolama za gradnju	2	5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
	Ukupno	62	100	92,3	92,3	92,3	92,3	92,3
Stup II: Kvaliteta javnih usluga i transparentnost informacija za Mjesto poslovanja								
2.1	Dostupnost i pouzdanost digitalnih usluga	21	40	22,7	22,7	22,7	22,7	22,7
2.1.1	Prijenos prava vlasništva – Digitalne javne usluge	6	8	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1
2.1.2	Prijenos prava vlasništva – Digitalni sustav za upravljanje zemljištem i identifikaciju	5	8	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4
2.1.3	Prijenos prava vlasništva – Pokrivenost zemljišnim knjigama i kartografskom agencijom	4	8	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
2.1.4	Dozvole za gradnju – Digitalne javne usluge	4	8	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2
2.1.5	Okolišne dozvole – Digitalne javne usluge	2	8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tablica 3. Ocjene za Mjesto poslovanja

		Broj pokazatelja	Izmjerene vrijednosti bodova	Osijek	Rijeka	Split	Varaždin	Zagreb
2.2	Interoperabilnost usluga	6	20	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
2.2.1	Interoperabilnost usluga za prijenos prava vlasništva	4	10	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
2.2.2	Interoperabilnost usluga za dozvole za gradnju	2	10	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
2.3	Transparentnost informacija	19	40	28,3	28,3	28,3	28,3	28,3
2.3.1	Nepokretna imovina (uključuje rodna pitanja)	9	20	8,9	8,9	8,9	8,9	8,9
2.3.2	Gradnja, prostorno uređenje i upotreba zemljišta	8	15	14,4	14,4	14,4	14,4	14,4
2.3.3	Okolišne dozvole	2	5	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
	Ukupno	46	100	70,9	70,9	70,9	70,9	70,9
Stup III: Operativna učinkovitost uspostavljanja Mjesta poslovanja								
3.1	Prijenos prava vlasništva i zemljišna administracija	3	40	36,0	36,0	32,7	36,1	36,3
3.1.1	Glavna ograničenja u pristupu zemljištu	1	13,3	12,9	13,1	13,1	13,1	13,3
3.1.2	Vrijeme potrebno za ishođenje prijena prava vlasništva	1	13,3	13,2	13,1	9,7	13,2	13,1
3.1.3	Troškovi ishođenja prijena prava vlasništva	1	13,3	9,9	9,9	9,9	9,9	9,9
3.2	Dozvole za gradnju	2	40	34,4	31,2	20,0	37,2	35,2
3.2.1	Vrijeme potrebno za izdavanje dozvola za gradnju	1	20	14,6	11,4	0,2	17,4	15,4
3.2.2	Troškovi izdavanja dozvola za gradnju	1	20	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8
3.3	Okolišne dozvole	2	20	17,8	17,8	17,8	17,8	17,8
3.3.1	Vrijeme potrebno za izdavanje okolišne dozvole	1	10	7,8	7,8	7,8	7,8	7,8
3.3.2	Troškovi izdavanja okolišne dozvole	1	10	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
	Ukupno	7	100	88,2	85,0	70,5	91,1	89,3

Izvor: Subnational Business Ready

Napomena: Prijavljene pojedinačne ocjene su zaokružene; stoga zbroj pojedinačnih ocjena možda nije jednak ukupnim ocjenama.

Komunalne usluge

Električna energija¹⁶

Uspostavljeni su sustavi nadzora tarifa za električnu energiju i kvaliteta usluga električne energije. Postoje mehanizmi za osiguravanje kvalitete usluga, uključujući financijske mjere odvratanja s ciljem minimiziranja prekida u opskrbi. Međutim, među pružateljima komunalnih usluga nedostaje koordinacija za zajedničko planiranje i gradnju, kao što su zajedničke dozvole za iskop ili pravila „samo jedan iskop“. Propisi obuhvaćaju sigurnosne standarde za komunalne priključke i okolišno održivu opskrbu električnom energijom, što je u skladu s međunarodno priznatim dobrim praksama. Zahtjevi za stručnom kvalifikacijom utvrđeni su za pojedince koji sudjeluju u postavljanju elektroenergetskih instalacija, a unutarnje i vanjske instalacije podliježu propisanim inspekcijским režimima. Pravni okviri određuju odgovornost za priključke i okolišne standarde u proizvodnji, prijenosu i distribuciji. Poduzeća su obvezna pridržavati se okolišnih standarda i potiče ih se na usvajanje praksi za uštedu energije putem financijskih poticaja i mehanizama provedbe propisa.

U pogledu kvalitete upravljanja i transparentnosti usluga električne energije, ključni pokazatelji uspjeha koriste se za praćenje pouzdanosti i kvalitete opskrbe električnom energijom. Međutim, nedostaje nadzor održivosti usluga električne energije te podaci o zadovoljstvu kupaca i njihovim pritužbama nisu rodno raščlanjeni. Propisi o električnoj energiji primjenjuju se u skladu s međunarodno priznatim standardima. Zahtjevi za priključenje i informacije o tarifama dostupni su online, zajedno s najavama planiranih prekida

u opskrbi. Uspostavljen je sustav za podnošenje pritužbi i osigurana je transparentnost. Ipak, postoji razlika u online dostupnosti ključnih pokazatelja uspješnosti za praćenje okolišne održivosti opskrbe električnom energijom. Postoji interoperabilnost usluga na razini pojedine komunalne usluge te elektronički sustav za podnošenje zahtjeva i plaćanje. Međutim, online zahtjeve nije moguće pratiti.

Trajanje ishođenja dozvola za iskop i dovršetka vanjskih radova znatno utječe na razlike potrebnog vremena među gradovima, sežući od 30 dana u Osijeku, Rijeci i Varaždinu, do 45 dana u Splitu i Zagrebu. Osijek se ističe kao najbrži u dobivanju priključenja na mrežu, koje traje samo 83 dana. Međutim, gradovi s većom gustoćom naseljenosti, kao što su Split (99 dana) i Zagreb (96 dana), zahtijevaju složenije planiranje i koordinaciju kako bi se osiguralo da novi priključci zadovoljavaju potražnju bez preopterećenja postojeće mreže, što rezultira duljim trajanjem priključenja na mrežu. Proces ishođenja dozvole za iskop najbrži je u Rijeci, gdje traje samo 11 dana. Unatoč izostanku zajedničkog iskopavanja ili pravila „samo jedan iskop“ u Hrvatskoj, u Rijeci se održavaju redoviti sastanci, poznati kao „Koordinacija za usuglašavanje aktivnosti i zahvata na prometnicama i javnim površinama“, s lokalnom samoupravom. Na koordinacijskim sastancima sudjeluju predstavnici HEP Elektroprimorja Rijeka, Vodovoda i kanalizacije Rijeka, Hrvatskih cesta i drugi dionici, s ciljem usklađivanja procesa izdavanja dozvola.

Kada je riječ o troškovima priključenja, Zagreb se ističe, budući da je tu trošak od 8.361 EUR, primjetno veći od ostalih

¹⁶ Vidi odjeljak 4.1. „Pojedinosti o komunalnim uslugama: Električna energija“, za više informacija o temi, specifični kontekst za pojedinu zemlju i detaljnu procjenu podataka.

Karta 3. Udjel društava koja posjeduju ili dijele generator, po regiji

Izvor: World Bank Enterprise Surveys 2023

istraživanih gradova. Ova razlika prvenstveno proizlazi iz izračuna naknade za priključenje, koja iznosi 225,63 EUR po kilovatu u Zagrebu, u usporedbi sa 178,18 EUR po kilovatu u gradovima poput Osijeka, Rijeke, Splita i Varaždina. Pouzdanost opskrbe električnom energijom znatno varira među gradovima. Poduzetnici u Hrvatskoj u prosjeku su doživjeli 2,55 prekida 2022. godine, svaki u trajanju od gotovo četiri sata. Rijeka je s 1,56 imala najmanje prekida, koji su u prosjeku trajali oko 1,5 sati. S druge strane, korisnici u Varaždinu i Osijeku suočili su se s najučestalijim prekidima u opskrbi, doživjevši u prosjeku četiri prekida, s trajanjima od gotovo pet odnosno sedam sati.

Podaci *Enterprise Surveys* Svjetske banke pokazuju da se udio društava koja posjeduju generatore vidno razlikuje među hrvatskim društvima u različitim regijama. U Sjevernoj Hrvatskoj (Varaždin) 29 posto društava posjeduje generator, dok ih u Gradu Zagrebu posjeduje samo 11 posto (karta 3). U prosjeku, 8,2 posto društava u Hrvatskoj identificira električnu energiju kao veliko ograničenje.

Vodne usluge¹⁷

Propisi osiguravaju sigurnost vodovodnih priključaka i promiču okolišnu održivost u pružanju i korištenju vodnih usluga. Međutim, ne postoje poticaji za poduzeća na usvajanje praksi za uštedu vode. Kvaliteta vodnih usluga i nadzor tarifa provode se u skladu s međunarodno priznatim standardima.

Upravljanje vodnim uslugama i njihova transparentnost pokazuju minimalne razlike na regionalnoj razini u svim ocijenjenim gradovima. Ključni pokazatelji uspješnosti prisutni su u svim gradovima za nadzor kvalitete i pouzdanosti vodoopskrbe, ali nedostaju rodno raščlanjena istraživanja zadovoljstva kupaca. U svim gradovima uspostavljeni su neovisni mehanizmi za pritužbe i inspekcije vodovodnih priključaka. Nadalje, postoji interoperabilnost između komunalnih poduzeća odgovornih za električnu energiju, vodu i internetske mreže, a dostupne su i mogućnosti elek-

¹⁷ Vidi odjeljak 4.2, „Pojediniosti o komunalnim uslugama: Vodne usluge“, za više informacija o temi, specifični kontekst zemlje i detaljnu procjenu podataka.

troničkog plaćanja naknada za priključenje. Međutim, električni zahtjevi za nove priključke nisu dostupni. Mjere transparentnosti u svim gradovima uključuju online dostupnost tarifa i utvrđivanja tarifa, zahtjeva za priključenje, javnih objava planiranih prekida u opskrbi i mehanizme za podnošenje pritužbi uz transparentne procese. Međutim, propisani vremenski standardi za priključenje javno su dostupni samo u Rijeci. Osim toga, ključni pokazatelji uspješnosti za praćenje okolišne održivosti vodoopskrbe nisu dostupni online u ocijenjenim gradovima.

Vrijeme potrebno za dobivanje vodovodnog priključka u Hrvatskoj kreće se od jednog do tri mjeseca, ovisno o lokaciji. Osijek se ističe kao grad u kojem poduzetnici najbrže dobivaju vodovodni priključak. Točnije, stjecanje dozvole za iskop od strane lokalne samouprave u Osijeku traje samo jedan tjedan. Rijeka je odmah iza, s dodatna tri dana potrebna za proces ishođenja dozvole za iskop, u usporedbi s Osijekom. U drugim gradovima ishođenje dozvole za iskop traje između 15 dana (Varaždin i Split) i jednog mjeseca (Zagreb). Zagreb, kao najveći grad zaprima veliki broj zahtjeva, što obično rezultira duljim procesom priključenja, koji često traje i do tri mjeseca za poslovne korisnike.

U preostala četiri grada, vrijeme potrebno za vodovodno priključenje kreće se između 31 i 50 dana.

Ukupna naknada za priključenje na vodovodnu mrežu u Hrvatskoj varira, od 1.595 EUR do 3.500 EUR, ovisno o lokaciji. Ti troškovi obuhvaćaju sve nastale troškove korisnika tijekom procesa priključenja, uključujući naknade za podnošenje zahtjeva i troškove ishođenja dozvola za iskop, pri čemu se većina pripisuje građevinskim i vodovodnim radovima. Među gradovima Osijek nudi najpovoljniju opciju za priključenja, po cijeni od 1.595 EUR. Nakon Osijeka, u Zagrebu ona iznosi 2.598 EUR, a u Rijeci 2.833 EUR. Varaždin je drugi po visini cijene, koja iznosi 3.000 EUR, dok je Split na vrhu liste najskupljih gradova s 3.500 EUR.

Podaci *Enterprise Surveys* Svjetske banke pokazuju da se većina društava u svim hrvatskim regijama suočila s manjim slučajevima nedovoljne opskrbe vodom ili se s njima uopće nije suočila. Međutim, postoje regionalne nejednakosti. U jadranskoj regiji niti jedno društvo nije prijavilo nedostatke vode, dok se 5 posto društava u panonskoj regiji i 6 posto u sjevernoj regiji suočilo s takvim problemima.

Karta 4. Udjel društava koja su prijavila da su pretrpjela nedovoljnu opskrbu vodom, po regijama

Izvor: World Bank Enterprise Surveys 2023

Osim toga, 2 posto društava u Zagrebu doživjelo je probleme s nedostatkom vode (karta 4).

Internet¹⁸

Internetske tarife i kvaliteta usluga nadziru se u skladu s međunarodno priznatim dobrim praksama. Regulatorno tijelo za mrežne industrije nadzire tarife za povezivost, istražuje potencijalne protutržišne prakse i provodi standarde učinkovitosti kako bi se očuvala pouzdanost internetskih usluga. Također, regulatorni okvir Hrvatske olakšava zajedničko planiranje i gradnju internetske infrastrukture te jamči sigurnost komunalnih priključaka. Njime se utvrđuju odgovornosti i pravni lijekovi za kršenje zaštite osobnih podataka, uz jasne protokole za prijavljivanje takvih incidenata. Ured Vijeća za nacionalnu sigurnost provodi procjene rizika i revizije kibernetičke sigurnosti te provodi zakone o kibernetičkoj sigurnosti, uključujući protokole za odgovore na velike kibernetičke napade. Okolišni propisi uključuju nacionalne ciljeve za emisije i energetska učinkovitost komunikacijskih mreža i podatkovne infrastrukture; međutim, nedostaju propisi kojima se uspostavlja izvješćivanje o okolišu ili standarde obveznog otkrivanja za podatkovnu i infrastrukturu za digitalnu povezivost.

Uspostavljena je baza podataka o infrastrukturi za identifikaciju mreža pružatelja internetskih usluga, zajedno s jedinstvenom bazom podataka koja obuhvaća mrežne linije više usluga, uključujući električnu energiju, vodu i internet. Prisutan je i elektronički sustav plaćanja. Iako se koriste elektronički zahtjevi za nove komercijalne internetske priključke, online praćenje tih zahtjeva nije omogućeno. Informacije o zahtjevima za priključenje i planiranim prekidima opskrbe dostupne su online, zajedno s ključnim pokazateljima uspješnosti za praćenje pouzdanosti i kvalitete pristupa internetu. Postoji mehanizam za podnošenje pritužbi u vezi s internetskim uslugama, a online resursi korisnicima pružaju smjernice za podnošenje pritužbi. Međutim, nedostaje transparentnost u pogledu tarifa i procesa utvrđivanja tarifa. Iako su mjesečne naknade za internet dostupne online, a promjene tarifa priopćavaju se javnosti, formule za utvrđivanje tarifa nisu dostupne online niti na računima korisnika. Pouzdanost i kvaliteta internetskih usluga nadziru se, a protokoli kibernetičke sigurnosti provode se zajedno s neovisnim mehanizmom za podnošenje pritužbi. Međutim, ne postoji nadzor pristupa uslugama za poduzetnice.

Vrijeme potrebno za ishođenje priključenja na internet diljem Hrvatske varira, s prosjekom od sedam dana u četiri velika grada (Osijek, Rijeka, Split i Zagreb) te šest dana u Varaždinu. Ova vremenska razlika je malo veća u usporedbi s Bugarskom, Portugalom i Rumunjskom, gdje ishođenje priključenja obično traje dva ili tri dana manje. Kašnjenja u pružanju internetskih usluga mogu proizlaziti iz čimbenika kao što su nedostatna infrastruktura za postavljanje optičkih kablova unutar poslovnih objekata te ograničenja lokalnih vlasti za postavljanje nadzemnih optičkih kablova.

Prema podacima *Enterprise Surveys* Svjetske banke, prekidi internetske veze utječu na niz društava, s varijacijama od 11 do 21, ovisno o lokaciji (karta 5). Jadranska Hrvatska ima najnižu stopu prekida od 11 posto, dok panonska Hrvatska prijavljuje najvišu stopu od 21 posto. Većina hrvatskih regija usklađena je s postocima prekida uočenim u drugim gospodarstvima, osim u Mađarskoj, gdje je 55 posto društava prijavilo prekide internetske veze.

Tablica 4 pruža detaljan pregled – po stupu, kategoriji i potkategoriji – uspjeha hrvatskih gradova na temu komunalnih usluga. Tema uključuje tri podteme: električnu energiju, vodne usluge i internet, čije su pojedinosti navedene u nastavku. Stupac s izmjerenim vrijednostima bodova označava maksimalne ukupne bodove koje grad može dobiti za svako od ocijenjenih područja. Na primjer, svih pet gradova dobiva maksimalnu moguću ukupnu ocjenu od 8,33 boda u okviru Stupa I (kvaliteta propisa o komunalnim uslugama) u potkategoriji 1.1.1 (regulatorni nadzor tarifa i kvaliteta usluga), potkategorijama 1.1.3 (sigurnost priključaka) i 1.1.4 (okolišna održivost). Međutim, nijedan od pet gradova ne dobiva maksimalni broj bodova (8,3) u preostaloj potkategoriji, 1.1.2 (mehanizam za dijeljenje komunalne infrastrukture i osiguranje kvaliteta). Većina razlika među gradovima uočena je u okviru Stupa III.

¹⁸ Vidi odjeljak 4.3, „Pojedinosti o komunalnim uslugama: Internet“, za više informacija o temi, specifični kontekst zemlje i detaljnu procjenu podataka.

Karta 5. Udjel društava koja doživljavaju prekide internetske veze, po regijama

Izvor: World Bank Enterprise Surveys 2023

Tablica 4. Ocjene za komunalne usluge

		Broj pokazatelja	Izmjerene vrijednosti bodova	Osijek	Rijeka	Split	Varaždin	Zagreb
Stup I: Kvaliteta propisa o komunalnim uslugama								
1.1	Električna energija	10	33,3	31,3	31,3	31,3	31,3	31,3
1.1.1	Regulatorni nadzor tarifa i kvaliteta usluga	2	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3
1.1.2	Mehanizmi dijeljenja komunalne infrastrukture i osiguravanja kvaliteta	2	8,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3
1.1.3	Sigurnost priključaka	3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3
1.1.4	Okolišna održivost	3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3
1.2	Vodne usluge	12	33,3	28,5	28,5	28,5	28,5	28,5
1.2.1	Regulatorni nadzor tarifa i kvaliteta usluga	2	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3
1.2.2	Mehanizmi dijeljenja komunalne infrastrukture i osiguravanja kvaliteta	2	8,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3
1.2.3	Sigurnost priključaka	3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3
1.2.4	Okolišna održivost	5	8,3	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6
1.3	Internet	11	33,3	31,7	31,7	31,7	31,7	31,7
1.3.1	Regulatorni nadzor tarifa i kvaliteta usluga	2	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3

Tablica 4. Ocjene za komunalne usluge

		Broj pokazatelja	Izmjerene vrijednosti bodova	Osijek	Rijeka	Split	Varaždin	Zagreb
1.3.2	Mehanizmi dijeljenja komunalne infrastrukture i osiguravanja kvaliteta	4	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3
1.3.3	Sigurnost priključaka	3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3
1.3.4	Okolišna održivost	2	3,3	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
	Ukupno	33	100	91,4	91,4	91,4	91,4	91,4
Stup II: Kvaliteta upravljanja i transparentnost komunalnih usluga								
2.1	Električna energija	15	33,3	26,5	26,5	26,5	26,5	26,5
2.1.1	Digitalne usluge i interoperabilnost	4	8,3	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3
2.1.2	Dostupnost informacija i transparentnost	6	8,3	7,6	7,6	7,6	7,6	7,6
2.1.3	Nadzor pružanja usluga (uključujući rodna i okolišna pitanja)	3	8,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3
2.1.4	Provedba sigurnosnih propisa i mehanizama zaštite potrošača	2	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3
2.2	Vodne usluge	15	33,3	26,8	27,2	26,8	26,8	26,8
2.2.1	Digitalne usluge i interoperabilnost	4	8,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3
2.2.2	Dostupnost informacija i transparentnost	6	8,3	7,2	7,6	7,2	7,2	7,2
2.2.3	Nadzor pružanja usluga (uključujući rodna i okolišna pitanja)	3	8,3	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
2.2.4	Provedba sigurnosnih propisa i mehanizama zaštite potrošača	2	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3
2.3	Internet	13	33,3	26,5	26,5	26,5	26,5	26,5
2.3.1	Digitalne usluge i interoperabilnost	4	8,3	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3
2.3.2	Dostupnost informacija i transparentnost	5	8,3	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7
2.3.3	Nadzor pružanja usluga (uključujući rodna i okolišna pitanja)	2	8,3	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2
2.3.4	Provedba sigurnosnih propisa i mehanizama zaštite potrošača	2	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3
	Ukupno	43	100	79,8	80,2	79,8	79,8	79,8
Stup III: Operativna učinkovitost pružanja komunalnih usluga								
3.1	Električna energija	5	33,3	32,0	32,8	32,5	31,1	32,6
3.1.1	Vrijeme potrebno za priključenje	1	16,7	16,3	16,3	16,2	16,3	16,2
3.1.2	Pouzdanost opskrbe	4	16,7	15,6	16,5	16,4	14,8	16,5
3.2	Vodne usluge	2	33,3	32,0	31,8	30,3	30,3	21,2
3.2.1	Vrijeme potrebno za priključenje	1	16,7	15,7	15,2	13,7	14,2	4,7
3.2.2	Pouzdanost opskrbe	1	16,7	16,3	16,7	16,7	16,2	16,5
3.3	Internet	2	33,3	18,8	19,8	19,8	22,7	19,8
3.3.1	Vrijeme potrebno za priključenje	1	16,7	3,3	3,3	3,3	6,5	3,3
3.3.2	Pouzdanost opskrbe	1	16,7	15,5	16,5	16,5	16,2	16,5
	Ukupno	9	100	82,8	84,5	82,7	84,1	73,6

Izvor: Subnational Business Ready

Napomena: Prijavljene pojedinačne ocjene su zaokružene; stoga zbroj pojedinačnih ocjena možda nije jednak ukupnim ocjenama.

Rješavanje sporova¹⁹

Trajanje i troškovi parničnog postupka razlikuju se među hrvatskim gradovima. Na primjer, veći gradovi s većom opterećenosti predmetima, kao što je Zagreb, suočavaju se s dužim vremenom trajanja parničnog postupka u prvom stupnju, 24 mjeseca, dok je manjim gradovima s manjom opterećenosti predmetima, poput Osijeka, potrebno 15 mjeseci. Slični trendovi vidljivi su u rokovima potrebnim za dostavu tužbe tuženiku, kao i u vremenu između zakazivanja ročišta. Nadalje, iako su sudske pristojbe usklađene u cijeloj zemlji na prvostupanjskoj i žalbenoj razini, odvjetnički troškovi variraju. Ova razlika uočena je unatoč tome što je tarifa za odvjetničke nagrade utvrđena nacionalnom nivou, budući da se korišteni način naplate razlikuje među gradovima ovisno o sporazumima između odvjetnika i njihovih klijenata.

Regulatorni okvir za Rješavanje sporova²⁰ jedinstven je u cijeloj zemlji i većinom odražava međunarodno priznate standarde. Hrvatska uređuje vremenske standarde za podnošenje odgovora na tužbu i donošenje presude, kao i javno otkrivanje imovine sudaca. No, ne postoji vremenski standard za dostavu tužbe tuženiku, a etički kodeks za ovršitelje tek treba biti usvojen. Propisi također predviđaju mehanizme alternativnog rješavanja sporova (ARS) i to kroz omogućavanje ostvarivanja prava u arbitražnim postupcima i postupcima mirenja, uz iznimku financiranja postupka arbitraže između investitora i države od strane treće osobe.

Javne usluge općenito su dosljedne u cijeloj zemlji, budući da je Hrvatska primijenila homogeniziranu organizacijsku

strukturu, prema kojoj svi gradovi imaju specijalizirane trgovačke sudove. Nadalje, u Hrvatskoj postoji samo jedan žalbeni sud za trgovačke predmete, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske u Zagrebu. Osim toga, država je uvela postupak za sporove male vrijednosti u svim sudovima, čime je omogućeno rješavanje predmeta ispod praga od 6.630 EUR kroz pojednostavljeni postupak. Ipak, transparentnost je i dalje problem zbog nedosljednog objavljivanja sudskih odluka. Iako su sve odluke Vrhovnog suda dostupne online putem anonimiziranog mrežnog mjesta, samo se najvažnije odluke prvostupanjskog i žalbenog suda objavljuju.

Međutim, postoje veće razlike u digitalizaciji javnih usluga. Svi gradovi opremljeni su odgovarajućim elektroničkim uslugama, kao što su e-Spis, razmjena dokumenata, e-Komunikacija, e-Pristojbe i e-Dražba, no mogućnost održavanja ročišta na daljinu nije ujednačena. Primjerice, Varaždin i Zagreb dopuštaju ih samo u hitnim pitanjima na zahtjev stranaka u postupku, dok Rijeka omogućuje provođenje ročišta na daljinu u svim pitanjima na zahtjev stranaka u postupku. Gradovi poput Splita i Osijeka uopće ne provode ročišta na daljinu zbog nedostatne ili ograničene IT infrastrukture. Nadalje, od svih pet gradova u ovoj studiji, samo Varaždin objavljuje online raspored sudskih ročišta, unatoč dostupnosti nacionalne online platforme za to. Slično tome, iako je regulatorni okvir za ARS usklađen s najboljim međunarodnim praksama, javne usluge za ARS su nedovoljne. Ročišta na daljinu u arbitraži su moguća i popis registriranih arbitara je dostupan online, ali ne postoji digitalizirana

¹⁹ Vidi odjeljak 5, „Pojedinstvo o rješavanju sporova“, za više informacija o temi, specifični kontekst zemlje i detaljnu procjenu podataka.

²⁰ Glavni propisi kojima se uređuje rješavanje sporova u Hrvatskoj su Zakon o parničnom postupku, Zakon o arbitraži, Ovršni zakon i Zakon o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima.

platforma za arbitražu, nema elektroničkog potpisivanja arbitražnih odluka, i nema javno dostupnih statistika i sažetaka arbitražnih pravorijeka. Što se tiče mirenja, nema financijskih poticaja za mirenje i statistike se ne objavljuju.

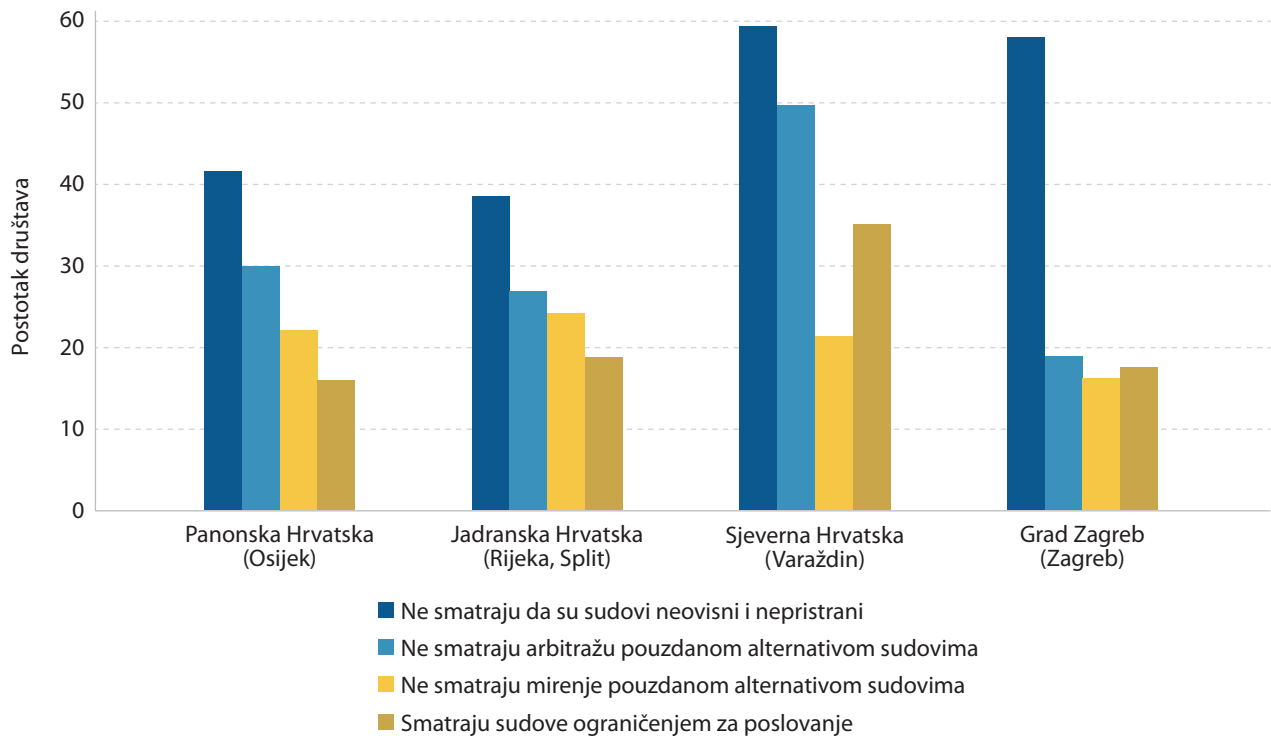
Prema podacima *Enterprise Surveys* Svjetske banke, društva percipiraju sudove i mehanizme ARS-a znatno negativnije u Sjevernoj Hrvatskoj (uključujući Varaždin) nego u drugim regijama Hrvatske (slika 14). Društva u Sjevernoj Hrvatskoj imaju najnegativniji stav o neovisnosti i nepristranosti sudova, arbitražnom postupku i viđenju sudova kao ograničenja za poslovanje. Uz Grad Zagreb, više od 55 posto društava u Sjevernoj Hrvatskoj ne smatra da su sudovi neovisni ili nepristrani. Sveukupno, društva u Gradu Zagrebu imaju najpovoljniji stav o mehanizmima ARS-a, arbitraži i mirenju, u usporedbi s drugim regijama.

Trajanje prvostupanjskih trgovačkih postupaka u Hrvatskoj varira ovisno o gradu zbog različite opterećenosti predmetima i zaostatka u rješavanju predmeta. Tako su Zagrebu potrebna 24 mjeseca, a Varaždinu i Osijeku je potrebno 18 odnosno 15 mjeseci. Velika kašnjenja su uočena u pojed-

načnim postupovnim koracima u parničnim postupcima, pri čemu je za dostavu tužbe tuženiku potrebno od 30 dana u Osijeku i Varaždinu do 83 dana u Zagrebu, a vremenski razmak između sudskih ročišta iznosi četiri mjeseca u Zagrebu, a samo dva mjeseca u Osijeku. Statistike su pokazale da je do kraja 2022. godine Zagreb imao 129 neriješenih predmeta po sucu, dok su Varaždin i Osijek imali 58 odnosno 38. Nasuprot tome, žalbeni postupak je ujednačen i traje 20 mjeseci u svim gradovima, budući da sve žalbe rješava Visoki trgovački sud Republike Hrvatske. Provedba sudskih odluka još je učinkovitija, budući da je za to potrebno oko 60 do 65 dana u svim gradovima ocijenjenim u ovoj studiji, uz minimalne razlike.

Najveća razlika među gradovima u Hrvatskoj je u ukupnim troškovima za trgovačke parnične postupke, unatoč standardiziranim sudskim pristojbama diljem zemlje, koje su utvrđene u iznosu od 0,44 posto vrijednosti tražbine kako za prvostupanjsku tako i za žalbenu razinu.²¹ Najveća razlika je u odvjetničkim nagradama, zbog razlike u načinu izračuna pravnih radnji i broju radnji u postupku u kojima sudjeluju odvjetnici. U Splitu i Osijeku, primjerice, s prosje-

Slika 14. Percepcija sudova i drugih mehanizama rješavanja sporova, po kategorijama i regijama

Izvor: World Bank Enterprise Surveys 2023

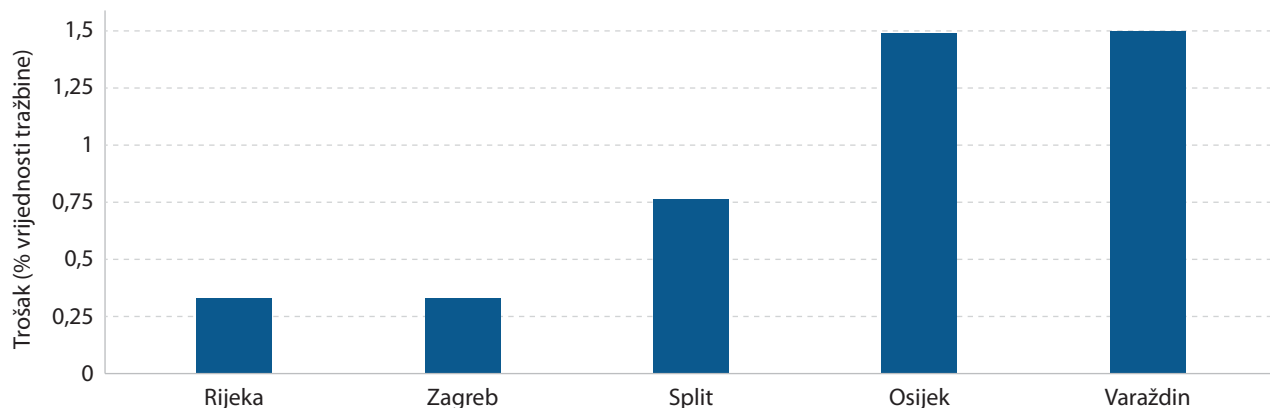
²¹ Za vrijednost tražbine od 299.710 EUR, što je 20 puta više od BND-a po stanovniku za 2021. Hrvatski BND po stanovniku za 2021. iznosi 14.986 EUR.

kom nazočnosti na četiri ročišta, odvjetnička nagrada iznosi 10 posto vrijednosti tražbine, dok u Rijeci, s prosjekom od pet ročišta, nagrada iznosi 13 posto. Slično tome, troškovi ovrhe odražavaju trend vidljiv u troškovima parničnih postupaka. Ti troškovi sadrže odvjetničku nagradu koja se kreće od 0,3 posto u Rijeci i Zagrebu do 1,5 posto u Osijeku i Varaždinu, zbog razlika u načinu naplate pravnih radnji (slika 15). Vjerovnik također plaća naknade ovršne institucije u iznosu od 0,22 posto vrijednosti tražbine. Navedena se naknada međutim isplaćuje iz ovršenih sredstava dužnika i nije uračunata u troškove ovrhe u ovoj studiji.

Tablica 5 pruža detaljan pregled – po stupu, kategoriji i potkategoriji – uspjeha hrvatskih gradova na temu rješavanja

sporova. Stupac s izmjerenim vrijednostima bodova označava maksimalne ukupne bodove koje grad može dobiti za svako od ocijenjenih područja. Na primjer, niti jedan od ocijenjenih gradova ne dobiva maksimalnu moguću ukupnu ocjenu od 40 bodova u okviru Stupa I (kvaliteta propisa za rješavanje sporova), kategorije 1.1 (sudski parnični postupak), potkategorije 1.1.1 (izvjesnost postupka), što uključuje i okolišne sporove. Neki gradovi dobivaju maksimalnu ocjenu u dvije potkategorije unutar teme rješavanja sporova. Naime, u okviru Stupa I, potkategorije 1.2.2 (pravne zaštitne mjere u mirenju) i Stupa II, potkategorije 2.1.1 (organizacijska struktura sudova), svih pet gradova dobiva savršenu ocjenu od 16,7 bodova odnosno 22,2 boda.

Slika 15. Troškovi ovrhe tuzemne presude, po gradu

Izvor: Subnational Business Ready

Tablica 5. Ocjene za rješavanje sporova

	Broj pokazatelja	Izmjerene vrijednosti bodova	Osijek	Rijeka	Split	Varaždin	Zagreb
Stup I: Kvaliteta propisa za rješavanje sporova							
1.1 Sudski parnični postupak	14	66,7	50,4	50,4	50,4	50,4	50,4
1.1.1 Izvjesnost postupka (uključujući okolišne postupke)	9	40	29,0	29,0	29,0	29,0	29,0
1.1.2 Integritet pravosuđa (uključujući rodna pitanja)	5	26,7	21,3	21,3	21,3	21,3	21,3
1.2 ARS	10	33,3	32,0	32,0	32,0	32,0	32,0
1.2.1 Pravne zaštitne mjere u arbitraži	6	16,7	15,3	15,3	15,3	15,3	15,3
1.2.2 Pravne zaštitne mjere u mirenju	4	16,7	16,7	16,7	16,7	16,7	16,7
Ukupno	24	100	82,3	82,3	82,3	82,3	82,3
Stup II: Javne usluge za rješavanje sporova							
2.1 Sudski parnični postupak	19	66,7	48,1	50,9	48,1	51,8	50,9
2.1.1 Organizacijska struktura sudova	4	22,2	22,2	22,2	22,2	22,2	22,2
2.1.2 Digitalizacija sudskih procesa	8	22,2	18,5	21,3	18,5	22,2	21,3
2.1.3 Transparentnost sudova (uključujući rodna pitanja)	7	22,2	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4
2.2 ARS	9	33,3	19,7	19,7	19,7	19,7	19,7
2.2.1 Javne usluge za arbitražu (uključujući rodna pitanja)	4	16,7	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7
2.2.2 Javne usluge za mirenje (uključujući rodna pitanja)	5	16,7	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Ukupno	28	100	67,9	70,6	67,9	71,6	70,6
Stup III: Jednostavnost rješavanja trgovačkog spora							
3.1 Sudski parnični postupak	8	66,7	44,9	41,3	42,2	29,6	38,0
3.1.1 Pouzdanost sudova	2	26,7	13,9	13,9	13,9	1,2	10,8
3.1.2 Operativna učinkovitost sudskih procesa	6	40	31,0	27,5	28,4	28,4	27,3
3.2 ARS	6	33,3	16,6	15,0	15,9	11,9	21,0
3.2.1 Pouzdanost ARS-a	2	13,3	1,7	1,5	1,5	1,8	8,6
3.2.2 Operativna učinkovitost arbitražnih procesa	4	20	14,9	13,5	14,4	10,1	12,4
Ukupno	14	100	61,5	56,3	58,2	41,5	59,0

Izvor: Subnational Business Ready

Napomena: Prijavljene pojedinačne ocjene su zaokružene; stoga zbroj pojedinačnih ocjena možda nije jednak ukupnim ocjenama.

Insolventnost poduzeća²²

Prema Stečajnom zakonu, u Hrvatskoj postoje dva zasebna mehanizma koji se bave insolventnošću društava koja nisu likvidna i/ili su insolventna: stečajni postupak, u slučajevima nemogućnosti dužnika da riješe prezaduženost, a što vodi prema konačnom stečaju društva te predstečajni postupak s ciljem restrukturiranja društva, a kako bi se izbjeglo otvaranje stečajnog postupka. U konačnici, postupak može rezultirati stečajem²³ ili restrukturiranjem u okviru predstečajnog postupka²⁴ u skladu sa planom restrukturiranja dogovorenim s većinskim vjerovnicima (EBRD 2023).

Trajanje i troškovi postupaka insolventnosti znatno se razlikuju među gradovima. To je prvenstveno zbog razlika u organizaciji sudova, koje utječu na učinkovitost sudova. Primjerice, potpuno digitalizirani sudovi, poput onoga u Splitu, imaju kraće rokove, koji iznose 19 mjeseci za predstečaj i 24 mjeseca za stečaj. Slično tome, sudovima s visoko specijaliziranim sucima, kao primjerice u Zagrebu, također je potrebno 19 mjeseci za predstečajne postupke unatoč većoj opterećenosti predmetima. S druge strane, Osijek, kojem nedostaje specijaliziranih sudaca za postupke insolventnosti i tehnička oprema za održavanja ročišta na daljinu i koji zaostaje s upotrebom elektroničkih alata, pokazuje više poteškoća u upravljanju trajanjem postupaka

ka insolventnosti. Ipak, postupci insolventnosti u Hrvatskoj obično su učinkovitiji, zahvaljujući mogućnosti provođenja skraćenih stečajnih postupaka insolventnih društava s manje imovine ili bez imovine, čime se ubrzava rješavanje takvih predmeta.²⁵ Nadalje, visoko digitalizirani sudski sustav – uz potporu Financijske agencije (FINA), koja pruža tehničku podršku u postupcima insolventnosti, među ostalim važnim regulatornim kompetencijama – potiče učinkovitost postupaka insolventnosti.

Javne usluge za potporu provedbe postupaka insolventnosti društva dostupne su u svim hrvatskim gradovima u različitoj mjeri te je većina sudova opremljena digitaliziranim platformama. Usluge kao što su e-Spis, e-Komunikacija, e-Plaćanje, razmjena dokumenata, ročišta na daljinu, te pregled i pristup sudskim zaključcima i odlukama dostupni su u svim sudovima, s izuzetkom Osijeka kojem nedostaje tehnička oprema za održavanje ročišta na daljinu. Nedostatak specijaliziranih sudaca za postupke insolventnosti u svim sudovima, može predstavljati prepreku kada je opterećenost predmetima veća. Međutim, prisutnost specijaliziranih sudaca za postupke insolventnosti u Rijeci, Splitu i Zagrebu omogućava učinkovitije vođenje postupaka zbog boljeg poznavanja specifičnosti postupaka in-

22 Vidi odjeljak 6, „Pojediniosti o insolventnosti poduzeća“, za više informacija o temi, specifični kontekst zemlje i detaljnu procjenu podataka.

23 Stečajni postupak je sudski postupak koji se provodi radi skupnog namirenja vjerovnika stečajnog dužnika i to unovčenjem njegove imovine i raspodjelom prikupljenih sredstava vjerovnicima društva te koji najčešće rezultira prestankom postojanja stečajnog dužnika. Pojam „Stečajni postupak“ odnosi se samo na formalni stečajni postupak pred sudom i ne uključuje dobrovoljnu likvidaciju trgovačkog društva.

24 Predstečajni postupak odnosi se na postupak pod nadzorom suda ili upravnog tijela, kojim se dužniku u financijskim poteškoćama daje prilika za spašavanje društva kroz reguliranje otplate duga i restrukturiranje a sve kako bi se izbjeglo otvaranje Stečajnog postupka. Restrukturiranje se provodi u okviru sudskog postupka na temelju plana restrukturiranja kojim je cilj ponovo uspostaviti financijsko blagostanje i održivost poslovanja dužnika u svrhu osiguranja njegovog kontinuiteta, što uključuje otpust duga, refinanciranje duga, konverziju duga u vlasnički kapital i prodaju poslovanja (u cijelosti ili djelomično) pri čemu imovina i poslovne aktivnosti dužnika mogu biti predmetom kontrole ili nadzora suda.

Pojam „restrukturiranje“ ne uključuje izvansudske nagodbe s vjerovnicima.

25 Vidi EBRD (2016.) i Leidecker i Bulman (2023.).

solventnosti od strane sudaca. Osijek i Varaždin, s druge strane, bilježe duže rokove jer postupcima insolventnosti upravljaju opći trgovački odjeli. Uz manjak osoblja posebno među administrativnim i sudskim službenicima, suci su prisiljeni rješavati postupke insolventnosti istovremeno s trgovačkim parničnim postupcima, što utječe na vrijeme potrebno za rješavanje postupaka insolventnosti.

Najznačajnija značajka javnih usluga u Hrvatskoj je interoperabilnost usluga za postupke u slučaju insolventnosti, zahvaljujući postojanju FINA-e i njezinog elektroničkog sustava. Važno je istaknuti da je FINA odgovorna za podnošenje prijedloga za pokretanje stečajnog postupka za društva koja nisu u stanju na vrijeme platiti svoje dugove, izradu popisa prijavljenih i osporenih tražbina, provedbu e-dražbi i izdavanje izjava kojima se potvrđuje postojanje okolnosti prijeteće nemogućnosti plaćanja dugovanja ili stvarne nemogućnosti plaćanja dugovanja. Nadalje, FINA istovremeno potiče komunikaciju između sudova i vanjskih sustava pružanjem potrebne tehničke podrške, vođenjem integriranog sustava e-Spis, koji povezuje različite registre diljem Hrvatske i omogućuje razmjenu dokumenata, te potpunom povezanošću s digitaliziranim sudskim sustavom. Osim toga, FINA je državno tijelo koje treba osigurati dostupnost mehanizama ranog upozoravanja i postupaka preventivnog restrukturiranja, s obzirom na svoje administrativne ovlasti u predstečajnoj fazi,²⁶ čim Direktiva EU 2019/1023 postigne punu primijenjivost u Hrvatskoj.

Trajanje postupaka stečaja i predstečaja znatno varira među gradovima. Sudu u Splitu su primjerice potrebna 24 mjeseca za provedbu stečajnog postupka s obzirom na, između ostalog, veći stupanj specijalizacije sudaca u polju prava i ekonomije. Zagrebu je, s druge strane, potrebno 40 mjeseci za provedbu stečajnog postupka, unatoč postojanju specijaliziranih sudaca, zbog velike opterećenosti predmetima, složenosti predmeta i problema nedostatka osoblja – osobito među administrativnim osobljem i sudskim službenicima. Nasuprot tome, Zagreb je relativno učinkovit u vođenju predstečajnih postupaka, za što mu je potrebno 19 mjeseci, što se pripisuje postojanju specijaliziranih sudaca, stručnim kako u području prava tako i ekonomije. U istom smislu, Osijek dovršava stečajne postupke za 30 mjeseci, ali mu je potrebno najdulje vrijeme za provedbu predstečajnih postupaka tj. 24 mjeseca, što je uzrokovano nedostatkom specijaliziranih sudaca i problemima s uvođenjem digitalnih alata. Splitu i Rijeci potrebno je 19

odnosno 18 mjeseci za provedbu predstečajnih postupaka zbog manjeg broja insolventnih društava i zbog dostupnosti specijaliziranih sudaca.

Troškovi postupaka insolventnosti znatno se razlikuju među gradovima, unatoč tome što su sudske pristojbe za stečajni postupak standardizirane te iznose 345,08 EUR po predmetu. Najveće razlike su vidljive u naknadama stečajnih upravitelja dok su odvjetničke nagrade obično rijetke budući da su stečajni upravitelji ti koji vrše većinu poslova za insolventno društvo te vjerovnici rijetko angažiraju odvjetnike, uglavnom zbog nemogućnosti naknade troškova s osnove plaćene nagrade iz stečajne mase po završetku stečajnog postupka. Stečajni postupak najskuplji je u Osijeku te iznosi 3,3 posto vrijednosti insolventnog društva, dok su troškovi predstečajnog postupka najviši u Rijeci te iznose 10 posto (slika 16).²⁷ Nasuprot tome, provedba stečajnog postupka kao i predstečajnog postupka košta najmanje u Splitu te iznosi 1,05 posto odnosno 5 posto vrijednosti insolventnog društva zbog učinkovitije provedbe navedenih postupaka pred ovim sudom. U Zagrebu, gdje su ovi postupci vrlo često složeniji, a društva bolje kapitalizirana, više naknade stečajnih upravitelja (opravdane složenošću predmeta) i potencijalna uključenost odvjetnika povećavaju troškove na 3,2 posto za stečajni postupak i 9,15 posto za predstečajni postupak. Vrijedi napomenuti da su troškovi stečajnog upravitelja u cijeloj Hrvatskoj homogenizirani propisima, uz utvrđen maksimalni iznos. Ipak, kada ne postoji imovina društva, povrat naknada i nagrada teško ostvaruju kako stečajni upravitelji tako i odvjetnici.

Tablica 6 pruža detaljan pregled – po stupu, kategoriji i potkategoriji – uspjeha hrvatskih gradova na temu insolventnosti poduzeća. Stupac s izmjerenim vrijednostima bodova označava maksimalne ukupne bodove koje grad može dobiti za svako od ocijenjenih područja. Na primjer, u Stupu II (kvaliteta institucionalne i operativne infrastrukture u postupcima insolventnosti), svih pet gradova dobiva maksimalne ukupne ocjene u nekoliko ocijenjenih područja: kategoriji 2.1 (digitalne usluge [e-Sudovi] u postupcima insolventnosti), potkategoriji 2.1.2 (elektronički sustavi za upravljanje predmetima u stečajnim i predstečajnim postupcima); kategoriji 2.2 (interoperabilnost u postupcima insolventnosti), potkategoriji 2.2.1 (povezivost digitalnih usluga s vanjskim sustavima u stečajnim i predstečajnim postupcima) i 2.2.2 (međupovezanost sustava upravljanja

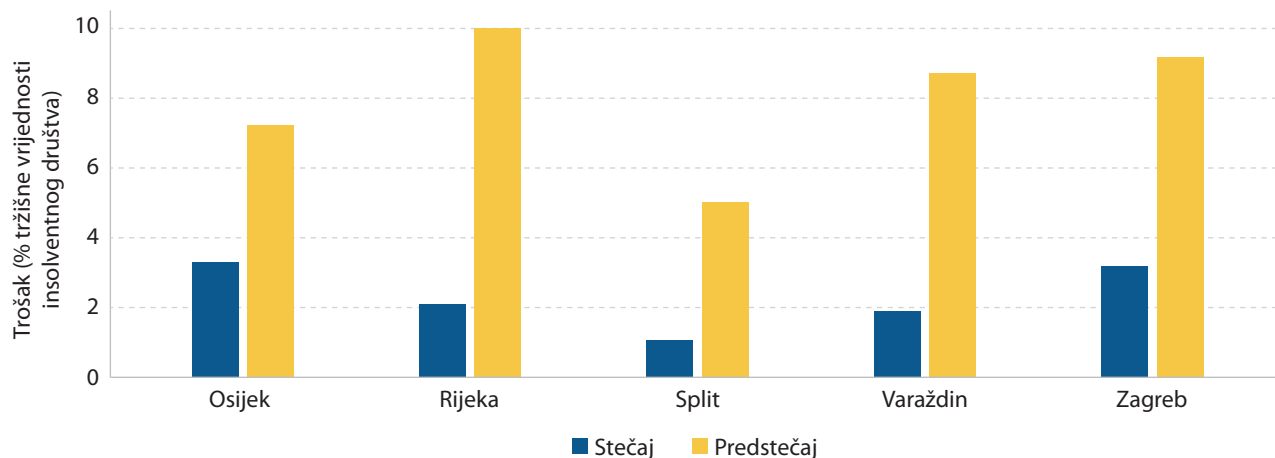
²⁶ Vidi Vukelić i sur. (2014.)

²⁷ Za insolventno društvo vrijednosti 2.247.825 EUR, što je 150 puta više BND-a po stanovniku za 2021. Hrvatski BND po stanovniku za 2021. iznosi 14.986 EUR.

e-Predmet i sustava e-Spis u stečajnim i predstečajnim postupcima); kategoriji 2.3 (javne informacije o postupcima insolventnosti i registru stečajnih upravitelja), potkategoriji

2.3.2 (dostupnost javnog registra stečajnih upravitelja); i kategoriji 2.4 (javni službenici i stečajni upravitelji), potkategorija 2.4.2 (stručnost stečajnih upravitelja u praksi).

Slika 16. Troškovi postupka insolventnosti, po vrsti i gradu

Izvor: Subnational Business Ready

Tablica 6. Ocjene za insolventnost poduzeća

		Broj pokazatelja	Izmjerene vrijednosti bodova	Osijek	Rijeka	Split	Varaždin	Zagreb
Stup I: Kvaliteta propisa o sudskim postupcima vezanim uz insolventnost poduzeća								
1.1	Pravni i postupovni standardi u postupcima insolventnosti	10	30	19,5	19,5	19,5	19,5	19,5
1.1.1	Standardi vezani uz pripremu i početak stečajnog i predstečajnog postupka	5	15	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5
1.1.2	Standardi vezani nakon dovršetka stečajnog i predstečajnog postupka	5	15	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0
1.2	Dužnikova imovina i sudjelovanje vjerovnika u postupku insolventnosti	14	50	33,9	33,9	33,9	33,9	33,9
1.2.1	Tretman i zaštita dužnikove imovine tijekom stečajnog i predstečajnog postupka (uključuje i okolišna pitanja)	6	20	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
1.2.2	Prava vjerovnika u stečajnom i predstečajnom postupku (uključuje i okolišna pitanja)	5	20	15,6	15,6	15,6	15,6	15,6
1.2.3	Izbor i razrješenje stečajnog upravitelja	3	10	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3
1.3	Specijalizirani postupci insolventnosti i međunarodni postupci insolventnosti	5	20	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
1.3.1	Specijalizirani postupci insolventnosti za mikro i mala poduzeća	3	10	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1.3.2	Prekogranična insolventnost	2	10	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Ukupno		29	100	63,4	63,4	63,4	63,4	63,4

Tablica 6. Ocjene za insolventnost poduzeća

		Broj pokazatelja	Izmjerene vrijednosti bodova	Osijek	Rijeka	Split	Varaždin	Zagreb
Stup II: Kvaliteta institucionalne i operativne infrastrukture u postupcima insolventnosti								
2.1	Digitalne usluge (e-sudovi) u postupcima insolventnosti	7	40	35,0	40,0	40,0	40,0	40,0
2.1.1	Elektroničke usluge u stečajnim i predstečajnim postupcima	4	20	15,0	20,0	20,0	20,0	20,0
2.1.2	Elektronički sustavi za upravljanje predstečajnim i stečajnim postupcima	3	20	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
2.2	Interoperabilnost u postupcima insolventnosti	2	20	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
2.2.1	Povezivost digitalnih usluga s vanjskim sustavima u stečajnim i predstečajnim postupcima	1	10	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
2.2.2	Međupovezanost elektroničkog sustava za upravljanje predmetima i sustava eSpis u stečajnim i predstečajnim postupcima	1	10	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
2.3	Javne informacije o postupcima insolventnosti i registru stečajnih upravitelja	5	20	16,7	16,7	16,7	16,7	16,7
2.3.1	Javne informacije o broju i trajanju stečajnih i predstečajnih postupaka, te donesenim odlukama	3	10	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7
2.3.2	Dostupnost javnog registra stečajnih upravitelja	2	10	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
2.4	Javni službenici i stečajni upravitelji	3	20	10,0	20,0	20,0	10,0	20,0
2.4.1	Specijalizacija sudova nadležnih za stečajne i predstečajne postupke	2	10	0,0	10,0	10,0	0,0	10,0
2.4.2	Stručnost stečajnih upravitelja u praksi	1	10	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
	Ukupno	17	100	81,7	96,7	96,7	86,7	96,7
Stup III: Operativna učinkovitost rješavanja sudskih postupaka insolventnosti								
3.1	Stečajni postupak	2	50	36,3	26,8	44,5	35,3	24,5
3.1.1	Vrijeme potrebno za rješavanje stečajnog postupka	1	25	12,5	5,0	20,0	12,5	2,0
3.1.2	Troškovi rješavanja stečajnog postupka	1	25	23,8	21,8	24,5	22,8	22,5
3.2	Predstečajni postupak	2	50	32,3	42,3	40,8	33,3	40,5
3.2.1	Vrijeme potrebno za rješavanje predstečajnog postupka	1	25	7,5	17,5	15,8	8,3	15,8
3.2.2	Troškovi rješavanja predstečajnog postupka	1	25	24,8	24,8	25,0	25,0	24,8
	Ukupno	4	100	68,5	69,0	85,3	68,5	65,0

Izvor: Subnational Business Ready

Napomena: Prijavljene pojedinačne ocjene su zaokružene; stoga zbroj pojedinačnih ocjena možda nije jednak ukupnim ocjenama.

